

STUDENTS

IZNĀK 2 REIZES
MĒNESI

AKADEMISKĀS DZĪVES LAIKRĀKSTS

K. Branta un K. Upeslejas nodibināts 1922. gadā.

NUMURS MAKSA
10 SANT.

Redakcija un kantoris

Rīgā, Tērbatas ielā Nr. 2, dz. 5. Tālr. 24065. Runas stundas: svētdienās no 11—12, pirmadienās no 18—19.

Pasta adrese: Rīgā, Pasta kaste Nr. 70. Pasta tek. rēķ.: 424. Gada abonem.: Ls 2.—
Sludinājumu maksa: priekšpusē 90 sant., tekstā 60 sant., sludin. daļā 20 sant., par
petitrindīgu + 5% sludinājumu nodoklis.

Nº 218.

Piektdien, 1935. g. 1. februārī.

XIII. ak. g.

Rob. Spodris.

Vecais gads aizgājis atpūtā.

Sākot pagājušā gada gaitas rakstījām, ka politiskā un sabiedriskā dzīvē parādījušās neredzamu garu virzītas frazes par dzives nejēdzību un politiskās sistēmas bankrotu, ka jaunatne savos vieglajos likteņa ratos sākusi auļiem dzīties tām pakal, tad neatlika nekas cits pāri, ka drošā garā satvert rokās grožus un novadīt tā, ka riteņi neuzdrāžas akmeņiem un neapgāžas.

Pagājušā gada pavasarī satvēra valsts vadību savās rokās drošs gars, kam bija skaidra īstenības sajēja par vajadzīgo un nepieciešamo un kas, arī atkāpšanās un zaudējumu brižos, nekad neizlaidis no acīm lielo mērķi — tautas vienību.

Tautas vienības ideja uzvarējusi ne tikai pie mums. Vācijā nodibinājusies Hitlera valdība. Austrijā ievesta jauna katoliski-korporatīvā konstitūcija. Bulgārijā administratīvās varas koncentrācija nonākusi karala rokās. Autoritāro valsts vadību piejēmušas: Polija, Lietuva, Igaunija un Brazilija. Tas pats noticis vairākās Dienvid-Amerikas republikās. Mančukuo pārvērtās no republikas monarkijā. Itālija likvidēja pēdējās paliekas no parlamentāriskās iekārtas — deputātu palātu un senātu, dodot vietu jaunai «nacionālai korporācijai padomei». Ziemeļ-Amerikas Savienotās valstis, Francija, Belģija un Čeho-Slovākija, negrozot valsts iekārtu, piešķira savām valdībām ārkārtējas pilnvaras. Portugālē autoritāra valsts iekārta nodibinājusies ar izvesto plebiscitu. Spānijā pēdējā gadā mainījušies seši kabineti un nav zināms, cik ilgi tur vēl pastāvēs parlamentāriskā iekārta.

Visas šīs pārmaiņas, kas notikušas viena vai divi gadu laikā, ir tik iespaidīgas, ka neviens rodas jautājums, kāpēc tik isā laika spridī, pie tik daudzām un tālām tautām, varēja nākt tik spēja reakcija pret tā u tā valdību par labu tā u tā vādi bāti?

Tiešu atbildi dodot uz šo jautājumu šā raksta beigās, vispirms konstatēsim, ka problēma, ko patreizējais stāvoklis izvirza pirmā vietā un, kurai ir jārod savs atrisinājums un gaita, ir tautiski-politiskā problēma. Šai problēmai mēs pieskārāmies četri gadi atpakaļ un tagad, to no jauna izceļot, mums jānorāda, ka tā ietver sevī divkāršu problēmu: tautas vienību un tautas vadības problēmu. Pie tām mums jāatgriežas, jo vajaga rast iekšēju apstākli, kas spētu studentus, kas tagad izveidojušies par kastu, ievest atpakaļ tautā.

Tiri nemanot visās studentu organizācijās veidojas vajadzība pēc lieklākas savstarpējas garīgas vienības. Līdz ar to jaunatne vērojama tendence uz idejisku pašdarbību, kas piepildītu tautas vienības un tautas vadības idejas ar reālu saturu. Un, taisni tāpēc, vecākās audzes pienākums iepazistināt mūs studentus vairāk ar tautas interesēm un viņas domāšanas īpatnībām, radot noteiktas zināšanas šāi virzienā.

Vadības problēmu pagājušos gadu desmitos nepazina aiz sekojošiem jēmesiem. Pilseni individuāli-sociālām interesēm tā šķita pārāk tālu ejam. Kas apmeklēja augstskolu, kas ieguva diplomu, kas nēsāja raijas cepures un lentas, kas sēdēja kabinetā pie honorāru galda, jeb bija

A. Alksnis.

velns atpūtā

dažas reizes ceļojis un pie tam ie-
guvis caurmēra izglītību, kļuva pats
no sevis, savā tuvākajā apkārtē
vadītāja persona. Pirms kāra un
arī vēlāk, pēc valsts nodibināšanās
mūsu tēvi tik tālu līdz vadībai snie-
dzās, cik tas viņiem viegli pār-
redzamā atsevišķās politiskās parti-
jas dzīvē biji vajadzīgs. Pirms kāra
šis apstāklis novēda pie tā, ka izglī-
totā šķira un tautas masas izauga
it kā kaimiņu attiecībās. Latvija to-
reiz bija ciemu un māju zeme. Pēc
neatkarīgās valsts nodibināšanās
nāca sabiedrisko lietu un organizā-
ciju savstarpējā atsvešināšanās. No-
slēgtie organizāciju miteklī, nervozā
rosiba, lielkapitālistiskais saimniecī-
bas tips, kā arī akciju īpašnieka at-
tālināšanās no strādnieka līdz bez-
galibai un uzsvērtā apzinātā un gri-
bētā noslēgtība katram par sevi ir
dēmokratijas laika īpašība. Izglīto-
tie tos laikos tautas uzticību baudīja
primitīvi, izmantojot šīm nolūkam
bieži pūja zemākos instinktus. Šie
uzskati tautas apziņā ir lausti un
15. maija notikumi studentiem lieku
reizi pasviroja, ka līdzšinējai taut-
valdībai dots trieciens un ievadīts
ceļš uz tautvadības problēmām.

Ar tautiski-sociālo problēmu pa-
plašināšanos, tagad jādomā par
problēmām, kas būtu kopējas visai
tautai. Un tas būtu akadēmiskās
jaunatnes uzdevums. Tas būtu galvenais
tautvadības jautājuma kodols, pie kā jāpielet — bet šeit noteikti
jāpasvitro, kā nevis no
intellektuālā viedokļa

vien. Ar to vēl mērķis nebūtu sa-
sniegts. Tautvadības problēma akadēmiskai jaunatnei nav tikai kā
kāds pilsoniski-politiskais garīgo un
fizisko strādnieku audzināšanas faktors, bet gan visdzīlākā problēma:
kā iegūt savstarpējo uzticību un
līdz ar to ētisko audzinā-
šanu. Līdz ar to esam nonākuši
uz ceļiem, kas būtu jāsēk: katrs
savā darbā, visi valsts darbā.

Bet pirms mēs domājam par
valsts darbu un sākam paši savu
darbu, vai esam domājuši kā šos
darbus veiksme?

Pirms desmit gadiem, kad šī
laikrāksta rīndā pieskārāmies jau-
tājumam par darba ētiku, kad
vēlāk tas guva formālu piekrišanu
studentu padomē un pagājušo sē-
mestri «Studenta» rīndās, kad
esam tam piegriezuši visnopietnāko
vēribu, vēl reizi atkārtoti pasvītro-
jam, ka nav no tik liela svara ko
mēs darām, bet gan — kā mēs to
darām. Šo celu ejot studentiem nav
jāaizmirst, ka visspīdošākās poli-
tiski-sociālās zināšanas tiem nelī-
dzēs dzīves darbā, ja savā studijā
viņi nebūs vadīti vai vadījušies go-
dīgā un pārliecinošā sava laika
audzināšanā no ikkatra darba ētikas
un iekšējās nozīmes.

Un tagad atbildot uz agrāk uzstā-
dīto jautājumu, jāsaka, ka tieši tāpēc
tautvaldības ideja tik spēji bankrotē-
ja, pie tik daudzām un dažādām
tautām, ka tā bija nonicinājusi ik-
katra darba ētiskos pamata prin-
cipus.

Jānis Ārens.

Ārā no pilsētas, tuvāk dabai!

(Piezīmes par dzīvi Zürichē).

Ja esi svešā apkārtne, ko visos
nostāstos daudzina par skaistu, ja
esi starp svešiem laudim un nedēļa
prietējās intensīvās darbā, tad jāizmanto
brīva svētdiena, lai šo skaistumu patie-
šām dabūtu arī savām acīm bau-
dit. Piedevām avīzes pilnas lie-
liem sludinājumiem: «Augšā skaids»,
Gribot, negribot jāsāk interesēties,
ko tas nozīmē.

Pēdējās dienās pilsētā valda bieza
mīgla, bet izrādās, ka pāris simts
metrus augstāk, gaiši zilās debesis
valda saule, gaiss dzidrs un atlauj
saskatīt visattālākās un augstākās
baltās Alpu virsotnes. Tās jāredz,
sevišķi man, kas bērnībā neskaitā-

mas reizes priečājies par tālā Kaz-
beku spožo mirdzumu gaišos saules
staros!

Kā nabaga studentam man jāiz-
manto par mazāko naudu lielākās
labierīcības. Iepazistos ar iespējā-
mībām un labākais atrisinājums,
šķiet, ir izbraukt laukā no pilsētas
ar vilcienu, tad 20 klm kājām pa
kalnu ceļiem un vakarā pa citu ceļu
atpakaļ. Skaista cilpa, un arī dzelz-
ceļš, kā paredzēdams manu nodomu,
sai cilpai nolīcis samērā mazu
maksu.

Nodomāts un nolemts, tas jāveic
nākošo svētdienu!

Bet kā jau katrā pasākumā ir
vajadzīgi piedzīvojumi, tā arī te, un

tāpēc pašā sākumā pielaižu veselu
virknī klūdu, ko cerams nākošo
reizi vairs neatkārtošu. Vispirms
no rīta es pārāk ilgi taisos; otrs —
pārāk kārtīgi sagērbjos. Ar pirmo
es nokavēju labāko laiku un pie
viena aizmirstu, ka ziemas diena ir
isa; otrs man laupa kustības brī-
vību!

Vai šā vai tā, ap pulkstens vie-
niem esmu ārpus pilsētas nepazista-
mā vietā, Šaurā, mežainā kalnu aizā.
Koki nosārmojuši un mana aics ar
labpatiku kavējas pie šīs ainas, bet
man jau nav laika, priekšā 20 klm.
garais ceļš.

Jūtos droši: kabatā karte...

Uzsāku, savas gaitas, bet te sā-
kas pirmās grūtības. Man jātieki
augšā. Šoseja vijās gar kalna pa-
kāji; mežā viss pārkārts biezū kārtu
saušu dzeltēnu lapu; tās aizsegūšas
visus celiņus, mana karte man ne-
palīdz. Apkārt neredz dzīvas dvē-
selites...

Noklejoju tā turpat divas stundas
un neesmu nekur tālāk ticis. Uz
savu roku, bez ceļa, bailes augšā
kāpt. Sāk palikt tāds jocigs, tāda
kā krēsls...

Beidzot saskatu kustīgu stāvu.
To noķeru... Vecāks kungs...
Prasu padomu. Man par laimi viņš
ir ceļā uz augšu. Ja esot drosme,
lai ejot līdzi. Viņš ejot gan pa brīvi
improvizētu ceļu. Ar prieku pie-
kritu. Mans nākošais ceļa biedrs
mani pētoši aplūko, liek novilkst mē-
telī un to pajem sev, tad iedod savu
spieki — man jau esot pilsēnieka
zābaciņi kājas, ar tiem tālu netikšot.
Man paliek tā jocigi...

Uzsākam kāpšanu tieši uz augšu.
Mans partners iet rāmu soli pa
priekšu, es tam sekōju uz pēdām.
Cik vijam iet viegli, rotājojoties, tik
man tā kāpšana ir grūta. Sviedru
lāses jūtu uz gīmja. Svešais mana
manas pūles un tādēl pāris reizes uz
britiņu atvelkam elpu. Beidzot esam
augšā. 920 m. virs jūras līmeņa.

Ir stipri pavēls, debesis apmāku-
šas, saule pazudusi.

Tomēr arī šim acumirklim ir savs
skaistums! Gaiss reti caurspīdīgs,
un viss tik kluss, tik kluss, kā pirms
pērkona negaisa. Apakšējās ieļejās
gūl mīgla kā mīksta, balta vate;
pa-debeši tumši, tumši, zili un draudoši;
no tuvējās ieļejās skan brīnišķas
zvanu skapas. Pašas baznīcas ne-
redz. Apkārtnes lielā klusumā šo

Vold. Reiznieks.

Laika gars un mūsu jaunatne.

Jaunatne visvairāk dzīvo nākotnei, kāpēc viņai sevišķi vajadzīga vadība uz to. Tā ir divējāda: oficiāla un neoficiāla. Oficiāla jaunatne vadība ir vecāki, skolotāji, nācija, valsts, baznīca. Oficiāla vadība jaunatnei uzrāda galvenokārt pienākumus, viņai palīdz uzkļūt uz agrāko paaudžu dzīves ceļa un tādā kārtā viņu padara par savas dzīves turpinātāju. Cik vajadzīga un svētīga ir šī vadība, par to nevar būt divu domu. Tāpēc pastāv vesela rinda iestāžu, kas praktiski izved šo jaunatnes vadīšanu. Galvenokārt te pieder skolas, kārta dienests un rēgulārā reliģiskā vadība.

Oficiālās vadības tendence ir jaunatnes dzīvi ievadīt zināmu normu sliedēs. Normas, protams, dzīvē loti vajadzīgas, bez tām ne-

Ārā no pilsētas, tuvāk dabai!

(Turpinājums no 1. lapp.)

skau varenā plūsma dod jauku pārpārdzivojumu. Esmu vienu mirkli iegājis pasaules radītāja majestātiskā templī ar altara gleznu: baltais Alpu virsotņu virknes. Šis mirklis liek aizmirst dienas neveiksmes un droši paliks atmiņā līdz kapa malai. Es sevis vairs nejūtu...

Tur apakšā esot Kalvīns kritis kaujā.

Bet nav laika, vēl priekšā garais celš nepazistamā apvidū. Cela biedrs gan mēģina mani pierunāt griezties atpakaļ un braukt ar to pašu vilcienu atpakaļ. — Ne, tas manai kabatai nav izdevīgi! Kādu gabalu palaidis, viņš atvadās un nonāvēt laimigu celu.

Neesmu vēl trešo daļu veicis, bet tumsa jau klāt. Daba sāk pamosties. Arvien stiprāk sāk gaudot vējš, sāk sijāt smalks rudenīgs lie tutiņš. Nezinu, kā būtu beidzies mans sirojums, ja nebūtu priekšā celu rādītāja bāka. Gala mērķa vietā paceļas 30 m. augsts dzelzs tornis, kur vakaros deg gaiša spuldze. Sevišķi nepatikami bija krustceļi, un pāris reizes dabūju iet atpakaļ, lai uzsāktu jaunu celu, kas labāki atbilstu manai celā zvaigznei.

Vējš palicis ievērojami stiprāk; tā gaudošana nav patīkama tumšā laikā vientošam celiņiekam. Tas arī neatļāva pilnā mērā baudīt no augšas jauko pilsētas nakts uguņu skatu. Sevišķi skaists tomēr bija pilsētas centrs, kas laistījās bagātīgās reklāmas apžilbinoši krāsainās ugunīs.

Beidzot laimīgi nokļuvu līdz gala mērķim. Gan biju noguris, bet biju arī lepns: visam par spīti esmu pānācis savu, un pie pirmās izdevības šo celojumu atkārtošu, tikai otrādā kārtā, jo tā ir jaukāki!

Zürichē, 1934. gada decembrī.

Prof. A. Tramdoch.

Inženieru darbs.

No rakstu cikla „Darba ētika”.

(Turpinājums.)

Kopā saņemot izteikto par techniku, var šādi raksturot technikas augstākā reprezentanta — inženiera darba atsevišķos cēlienus

- tēhniskās idejas uztveršana,
- idejas principiāls realizējams,
- uzdevumā pārvērstās, tēhniskās idejas konkrets reālizējums darbaspēku organizēšanas, elementu kombinēšanas vai materiāla pārveidošanas ceļā,
- jau rasta kompleksa studēšana,
- atrisinājuma papildināšana un līdz pašreiz iespējamai pilnībai.

Vienalga, vai visus darba cēlienus veic viena vien persona, vai vairākas personas — tie jāveic inženieriem gan studiju kabinetā, laboratorijā, gan konstrukciju birojā, gan darbnīcā, gan būvietā. Inženieri savu jaunradīšanas darbu veic gan teorētiski strādajot, gan konstruējot, gan organizējot, gan eksplorējot. Arvien un visur inženieru darbs sākas problēmas uztveršanā un izrietošo uzdevumu atrisināšanā uz zinātnes bazes, ar zinātnes metodēm, paliekot, kur var, empiriski doto iespēju robežas un izmantojot tos piedzīvojumus, ko iepriekšējās un tagadējās paaudzes kultūrālā pāsaulē uzkrājušas.

Kur vairs nav problēmu, tur beidzas inženiera radošais darbs un atliek sagatavot atrisinājumu, vai metodi, vai konstrukciju tā, lai to var

kāda kultūras dzīve nav iespējama, tomēr nevajaga izlaist no acīm, ka viens normām pastāv virsnormālā dzīve. Normētā dzīve sastāv no pienākumiem, kamēr virsnormālā dzīve jau izriet no uzdevumiem. Pienākumi atkārtojami dienu no dienas vai kāda cita perioda laikā, kamēr uzdevumi parasti ir vienreizēji un tāpēc vēsturiski. Visumā uzdevumi vērtējami augstāk par pienākumiem. Un lūk, jaunekļi jau pēc savas dabas sevišķi mil uzdevumus un virsnormālu dzīvi. Tikai nu oficiāla vadība parasti nedod jaunatnei ierosinājumu uz virsnormālu dzīvi. Jaunekļi tos sajēm galvenokārt no viņu pašu dabiskām tieksmēm un laika gara. Jaunekļu tieksmju pamatā atrodas spraigs seksuālisms un cieši ar to saistītais varonības gars. Jauneklis specīgi tiecas milēt, un savu mīlestību parādīt varoņdarbos. Pie tam bioloģiskā seksuālitāte nereti pāriet citos mīlestības veidos, sevišķi patriotismā. Šis jaunekļu tieksmes tālāk uztver laika gars, un viņiem uzstāda arvien jaunus un tālākus uzdevumus. Laika gars ceļas gan tālienē, gan uz vietas, un visumā tas ir ārkārtīgi mainīgs. Laika gars ir vēstures pirmavots, kapēc tikai nedaudzi cilvēku gada gājumi pārādīvo vienādu laika garu.

Cik pārveidīgs laika gars ir bijis pie mums latviešiem, parāda kaut 20. gadu simtenis. Tā sākumā laika gars mums uznesa sociālistiskās mācības, kas it drīz pārgāja revolucionārības. Tālāk, īpaši pēc nesekmīgās revolucionārības, iestājās īpatnējs apsikuma un paguruma gars, bet ar pasaules kārtā izcelšanos radās vispirms zināms valstisks noskalojums par labu Krievijai, bet tas it drīz pārgāja tanī garā, kuru pauða latviešu strēlnieki. Ar 17. gadu laika gars strauji mainījās, pie tam visādos virzienos, kas loti saskaldīja latviešus. Īpaši stipri atkal uzliesmoja sociālisms. Bet tad vienā latviešu dalā atkal parādījās nacionālisms jaunā, proti savā valstiskā uztverē. Ar to pārpildās atbrīvošanas cīpu laikmets un Latvijas valsts pirmsākums. Tālāk laika gars atkal strauji mainījās: tagad uzpeld tas gars, kas nāca no kārtā laika spekulantiem un uzdzivotājiem, un tam jaucās kārtā sociālistiskais un komunistiskais gars, kas viss kopā sastādīja specifisko demokratisma un parlamentārības atmosfāru, kura lietoja loti skalus un jaukus vārdus, bet aiz tiem vai vienmēr slēpās netiri veikali un nejaukas orgījas. Tāpēc bija tik dabīgi, ka tautas veļā daļā sāks briest jauns laika gara izpaudums — nemiers ar parlamentārību un visām to pavadoto

šām parādībām. Tas sagatavoja nākamo laika garu — prasību pēc tautas vadības.

Tā īsā laika sprīdi mūsu dzīvē redzama gaŗa rinda pārmaiju, gan pozitīvu, gan negatīvu. Visās šīs pārmaijas lielu lomu vienmēr ir spēlejuši jaunieši, laika gars ir bijis viņu neoficiālais vadītājs. Viņi gan mazāk ir bijuši šo jauno tendenču iniciātori, bet par to loti dedzīgi līdzjutēji un aktivie darba darītāji. Karš lielo jauniešu vairumu pārvērtā par patriotiem un varoņiem. Atzīmējams, ka jaunavām visumā ir noderīgāka oficiāla vadība, jo neoficiāla viņas nereti noved uz launiem ceļiem. Karš deva tikai mazu skaitu varonīgu sieviešu, kamēr lielu skaitu hetēru un komūnistisko plintnieču.

Loti jāņem vērā, ka patlabanējā laika brīdī mūsu dzīve nebūt neatrodas zem kādu nodibinājušos normu vadības, bet mēs dzīvojām īpatnējā laika gara izpausmē. Tautas vadonības princips ir gan deklarēts, bet viņš vēl nav ielējies gatavās, nemainīgās formās; tas atrodas pārveidības stāvoklī, pilns jaunu sēklu un nodomu, un tāpēc tas jo sevišķi atbilst jauniešu prasībām. Pie tam šis laika gars, salīdzinot ar visiem iepriekšējiem, ir sevišķi pozitīvs un svarīgs, cēls un daudzsoļošs, kapēc jaunatnei ar to jo rūpīgi jāiepazīstas un tanī jāieaug. Tas, bez šaubām, uz loti ilgu laiku noteiks mūsu vēsturi un kultūru.

Cik pilns ar nākotnes tieksmēm ir tautas vadonības princips, redzams pie tā sadalīšanas elementos. Tanī patlaban var saskaitīt šādus trīs izzarojumus: 1) cēnšanos nokratīt no latviešu nācijas visu svešo, nelatvisko, un tā vietā likt latvisko un latviešus. 2) latviešu nāciju apvienot un koncentrēt un 3) latviešu nācijai nosprauzt nākotnes darbības un pat misijas mērķus un uzdevumus.

Jau šis uzskaitījums liecina, ka tautas vadības princips atrodas vēl laika gara stāvoklī, t. i. vēsturiskā lūzuma momentā, tas ir pilns tālāku nodomu, pat meklējumu, un tanī vēl gandrīz nekas nav normējies un konservējies. Tā, ja nem latvietības kā dominantes izcelšanu, tad tanī zinā, lai arī ir jau daudz kas darīts, tomēr paliek vēl daudz ko darīt, pie tam grūtākā daļa. Te īpaši pieder tādi svarīgi saimniecības lauki, kā tirdzniecība, rūpniecība un finanču kapitāls, kas viss vēl tikai mazā mērā ir latviešu rokās. Te ar valdības rīkojumiem var veikt mazāk, kā ar pašu latviešu individuālu iniciātīvi. Un lūk, te mūsu faunekiem atklājas plašs

darba un cīpas lauks. Pie tam jāņem vērā, ka mūsu jaunatne visumā ir diezgan maz disponēta uz šo saimniecisko darbību, kapēc te jo sevišķi vajadzīga sapratīga un ierosinoša vadība.

Tāpat tautas apvienošanās un koncentrācija ir tikai savā sākuma stadijā. Ir gan izdarīta politiska apvienošanās, bet no galvenā svara ir, ka apvienotos un koncentrētos nācijas gars un centieni. Kā redzams no latviešu garīgām interesēm, reliģiskās piederības un attiecīgām organizācijām, latvieši ir tik ārkārtīgi sašķelušies kā gandrīz neviena cita nācija. Un atkal te oficiāla vadība maz var līdzēt, bet gan neoficiāla — nācijai jāizceļ savī spēcīgi garīgi centri, kas vienkārt — spētu uzveikt svešus centrus un otrāk — pievilk — un saistīt pie sevis tautas lielāko daļu. Cik tālu latvieši var izklist no saviem centriem, liecina kaut tendēšana uz tādām mācībām, kuru vadošie centri atrodas tālu austrumos. Protams, jāņem vērā arī tas, ka centrālizācijai un decentralizācijai ir katrai savai sfaira, kur tā izdevīgāka. Tā piem., mākslā un filozofijā decentralizācija ir svētīgāka nekā centrālizācija.

Vispēdīgi mums nopietni jāsāk domāt par latviešu nācijas misiju. Pārskatot literātūru par šo jautājumu, atrodams, ka tas vēl ir stipri neskaidrs. Tāpēc vispirmā rindā te vajadzīga teorētiska noskaidrošanās un tikai pēc tam plānu izstrādāšana un darbība. Te atkal daudz darba ir jauniešiem, pat īpaši viņiem. Misijas darbi nav šīs dienas darbi, tie vienmēr tālu sniedzas nākotnē, lai gan uz tiem jāgatavo nekavējoties un neatlaidīgi. Teicams pie mērs par tādu rūpīgu un ilgu gatavošanos, kas deva spidošas sekmes, ir franču laikmetiskā misija — pēc 1870. gada kāra zaudēšanas revanšēties Vācijas priekšā. Tā laika franču jaunatne piesātinājās ar šo uzdevumu, tas palika par viņas misiju, bet to piepildīt izdevās tikai pēc 48 gadiem.

Ja pievērstos mūsu jaunatnei, tad visumā jāatzīst, ka viņa nebija isti sagatavojušies uz jauno laika garu — tautas vadonības principu. Tas tomēr saprotams: jaunatni stipri ie tekmejā sporta un uzdzīves gars, kas nāca no bagātās Vakareiropas, daudzi jaunieši atradās parlamentārības iespāida varā, ne mazums bija atmetuši ideālus centiem un bija padevušies mierīgai oficiālai vadībai, bez kādām domām par uzdevumiem un misiju, un viņus bija pārnemis zināms pagurums. Tas sevišķi zīmējas uz pilsētas jaunatni, kamēr lauku jaunatne bija vairāk sagatavota šīnī zinā. Tāpēc tagad arī pašai jaunatnei vajaga piespēsties iejet jaunā laika garā un strādāt saskaņā ar to.

Prof. A. Tramdoch.

Inženieru darbs.

No rakstu cikla „Darba ētika”.

(Turpinājums.)

Kopā saņemot izteikto par techniku, var šādi raksturot technikas augstākā reprezentanta — inženiera darba atsevišķos cēlienus

- tēhniskās idejas uztveršana,
- idejas principiāls realizējams,
- uzdevumā pārvērstās, tēhniskās idejas konkrets reālizējums darbaspēku organizēšanas, elementu kombinēšanas vai materiāla pārveidošanas ceļā,
- jau rasta kompleksa studēšana,
- atrisinājuma papildināšana un līdz pašreiz iespējamai pilnībai.

Vienalga, vai visus darba cēlienus veic viena vien persona, vai vairākas personas — tie jāveic inženieriem gan studiju kabinetā, laboratorijā, gan konstrukciju birojā, gan darbnīcā, gan būvietā. Inženieri savu jaunradīšanas darbu veic gan teorētiski strādajot, gan konstruējot, gan organizējot, gan eksplorējot. Arvien un visur inženieru darbs sākas problēmas uztveršanā un izrietošo uzdevumu atrisināšanā uz zinātnes bazes, ar zinātnes metodēm, paliekot, kur var, empiriski doto iespēju robežas un izmantojot tos piedzīvojumus, ko iepriekšējās un tagadējās paaudzes kultūrālā pāsaulē uzkrājušas.

Kur vairs nav problēmu, tur beidzas inženiera radošais darbs un atliek sagatavot atrisinājumu, vai metodi, vai konstrukciju tā, lai to var

tālāk eksplorētēt mācīti techniki, ar sašaurinātu kompetences sparu, inženieru vadībā un ar laiku pat patstāvīgi. Ja tēhniku funkcijas ilgāku laiku izpilda inženieris, tad tā ir pēc savas būtības ne-normāla parādība un norāda uz kaut kādiem trūkumiem sabiedrības dzīves organizācijā. Kā pārējoša parādība, kā inženiera sagatavošanās posms, lai viņš pilnīgi pazītu visus sava darba elementus un techniku darbu — tā ir vajadzīga un derīga parādība. Visur, kur inženieru un techniku funkcijas apzināti atšķirtas viena no otras, visur tur jāietur piemērota attiecība starp nodarbināto inženieru skaitu jaunradīšanai, pētišanai, organizēšanai un vadišanai no vienas puses un no otras techniku skaitu noteikta atkārtojama un organizētā darba aprātīgai veikšanai.

Technikas neierobežotai interešu sfairai un darbības nozarojumiem un tālākiem sazarojumiem, atbilst liels inženieru darba virzienu skaits, kas var loti ievērojami attālināties viens no otra; tādēļ tālu ejošs inženieru darba konkrēts raksturojums novestu pie specifikācijas, kas neietilpst šī raksta robežās. Kopīgas visiem inženieru darba virzieniem ir darba metodes, kam arvien jābūt zinātniskām, jo technikai piemīt praktisko zinātņu iezīmes. Radoša inženieru darba palīdzekļi ir tie paši kā zinātnieka palīdzekļi, no kuriem pirmās vietās jāmin dažāda satura bibli-

tēkas un laboratorijas. Modernā technika pozitīvi vērtē tikai tādu darbu, kas ir solis uz priekšu, tādēļ vajadzīga dokumentācija līdz šim veiktajam un piedzīvotajam, ieskaitot pieblaistās klūdas un notikušās neveiksmes. Visur, kur minētā prasība nav ievērota, loti iespējama neauglīga maldišanās, kas gan visbiežāk būs saistīta ar veltīgiem izdevumiem. Daudzu lielu technisku un saimniecisku uzņēmumu vadītāji inženieri ir pazīstami un ievēroti zinātnieki.

Inženieru darbs nav tāri teorētisks darbs, lai gan projektēšana prasa teorijas par idejas ierosināto domu virknes nesēju. Dabas likumi ne- seko teorijām, bet teorija spēj zināmās plašākās vai šaurākās robežās izskaidrot dabas spēku norites un moder spēku un parādību norišu organizēšanai — tikai jāzīn, cik tālu teorija pareiza un cik tālu organizējamo spēku un norišu kompleks ar teoriju pareizi un pilnīgi attēlojams, jo nav izsmēlošu un visu aptverošu teoriju.

Māksla.

Ar operetēm iepriekšējā sezonā stiprā mērā ieinteresēta, daļa publikas, arī šogad nevarēja sagaidīt vien kādu premjēru. Lai gan operas direkcija, sezonu iesākot, uz bargāko nosodīja vieglu žanru, soloties sniegt pēc iespējas vērtīgas operas, bet uz reizi jau grūti laboties, sevišķi, ja zina, ka daja tautas gaidīt gaida kādu jaunu opereti, lai jūsmai un sentimentam lautu valu. Jauniestudētā «Grafiene Marica» droši piedzīvos parasto seklo triumfu un ienesis kasē inšcenējuma izdevumus vairāk kā dubultīgi — kas arī būtu vienīgi attaisnojamais iemesls. Operete jau agrāk uzvesta vairākkārtīgi sejienes teātros, radiofonā, pabijuši arī provinces centros. Nonākot operas namā, tā laimīgi nokļuvusi Lud. Liberta rokās. So-reiz gan viņam tas lielais paldies par skaitām, harmoniskām dekorācijām, iznesīgiem kostīmiem, drošu, lietišķu režiju. Inšcenējums ar plašu vērienību un neaprobožētu izdomu, kādēļ tas varētu gūt nedalītu atzinību arī lieļakos Eiropas centros.

Galveno lomu tēlotajā: Līdi Blūmentāle («Grafiene Marica»), VI. Ančārovs-Kadiķis (grāfs Tasilo) — abi vokāli un skatuviski arvien progresējoši mākslinieki, parādīja daudz ungāriska ūarma, liega sentimenta, zolīdu operetiskā stilā samērā. A. Verners — (Firsts Morics Populesku), V. Leonātis (Barons Kolomans Zupāns), sīvākie Marijas rokas tikotāji, smidināja savās komišķās situācijās. Leonātis, kā arvien cēnās pārsteigt, rādot savus vienpusīgos trikus, derētu padomāt par kādu svaigāku pieejumu. Lūcija Teichmane (kā Liza, Tasilo māsa), viegla, gracioza, izteiksmīga dziedātāja.

Mazākās lomās ar atzinību minami H. Lūse, daudz sola un nākotnē var izveidoties, P. Brīvkalne (Maja), T. Matiss, J. Opmānis, R. Mellups u. c., sekmēja labo ie-spaidu.

Kā jau visās operetēs liels uzdevums de-jām. Ansambli redzami mūsu spējīgie solisti un kordebalets. Dejas baletmeistara E. Leščevska iestudējumā veidojās raksturīgi. «Romantiskais valsis» visskaistākais, bet «Grotesks» kusajoša satīri; abi izpildītāji E. Pfeifere un E. Leščevskis, izpel-noties atkārtojumu. «Cīgānu rapsodijs» daudz temperāmenta, sevišķi izcēlās solisti M. Lence un Lēmanis. «Dejojošās rokas» un «Kankaus» atgādināja jau lētu variete efektu; cerams, tiks nosvitrotas. Mūzikālā vadība diriģenta J. Kalniņa rokas; izcēlās labais sagatavojujums un skanīgums.

Vispārīgi jāatzīst, ka «Grafiene Marica» uz mūsu operas skatuves atradusi sev spožāko dekoratīvo un scenisko apdarī. Viss ko redzam un dzirdam triju stundu garā izrādē, pārsteidz un apžīlbina, bet vai tālāk pār acīm un ausim? — lai sprīzē vērotāji. Operete paliek operei, viegla iz-klaidešanās sava sentimentālā saturā robežas.

Slavenā nēģeru dziedātāja Mariena Andersena viesojās operā divos koncertos, pārsteidzot visus ar savas balss lielo kultūru. Apbrīnošanu pelna tās plašais ap-joms (sol mazās — la otrs okātu). Dziedātāja vienīdz brīvi jūtas, kā alta, tā arī liriskā soprāna robežas. Viņas nopiet-nais koncerta stils nav atdarināms. Izpildījums viscauri apgarots lielā mierā, pārsteidz plašā kantiņā, mūzikālās dzīlums, bet ne-trūkst arī tēhniskā viegluma pasāzās, trilleros. Iši sakot, te bija tā retā izdevība dzīrēt un mācīties kā jādzied. Arī instru-mentālistiem lai būtu tas par paraugu daļu-ma likumam, tad lielā vienkāršība mākslā liktos uzvarēta.

A. Žilinskis.

Nacionālais teātris pa mūsu Ziemassvētku brīvlaiku tīcis pie 2 jaunām komēdijs. Jau priekš svētkiem no jauna tika uzspro-riņāti Blaumana «Trīnes grēki»,

citī piešķir sev kompetenci atšķirt visās lietās, arī tehniskā, svarīgāko un pamatlīkošo no mazāk svarīgā — protams tikai no viņu ipatnējā viedokļa.

Pat matemātikas likumi inženierim nav absolūti izšķiroši, ja matemātikas likumi pilnīgi pareizi tikai ideālizēta pieņēmuma robežas, kas tikai pa daļai atbilst, vai itpavisam neatbilst no matemātikas viedokļa nepilnīgai, no inženiera viedokļa komplikētai īstenojai. Šī ir piezīme rāda, ka inženierim jāpazīst lietājamo teoriju pieņērotibas robežas un jāuzmanās ar secinājumiem ārpus pie-dzīvojumu horizonta. Tas prasa nevien pilnīgas zināšanas, bet arī lielu uzmanību un gara jūtību.

Radošu darbu inženieris nestrādā automātiski; arī atkārtojumos inženierim jāuzmanās pieņēmu-mu un īstenības saskapošanā jo ārejie apstākļi nekad nav vienādi. Ar pieņēmam pieminētām grūtībām katram inženierim jātiekt galā, jo citādi viņš tagad nevar organizēt nākotni.

Techniskās idejas uztveršana un principiāla reālizēšana (atskaitot neviļus gadījumus), prasa plašu un dziļu zinātnisku sagatavošanu attiecīgā virzienā un noteiktu gara vingribu un patstāvību, kas saistīta ar neatlaicību un izturību. Šīm inženiera darba cēlēnam nelabvēliga steidzināta, un vienpusīga nodarbošanās, dažādi ierobežojumi un aizbildniecība — vienalga, no kurās puses. Tas pats sakāms par pastāvošo vai nupat rastu atrisi-nājumu papildināšanu.

Jāunas idejas nerodas pēc iegribas bieži un katra vēlāmā virzienā, tām jānobriest zināmā se-cība, tās iznirst tikai tad, kad pietiekīgi sagatavotas ar pakāpeniski rastiem atzinumiem un pakāpeniski sakrātējiem piedzīvojumiem vai novēroju-miem, kā teorētiskiem, tā empiriskiem. Techni-kas progress mūsīlaikā uzlukojams par inženieri-

kas vēl tagad pulcina pilnas zāles. Priečājas skatītājs, skatīdamies, priečājas aktieri spēlēdam. Pilnīgi no savas adas izlidusi Spīlberge. Tā atsacīties no save es un ie-niņt tēlojamā lomā, spēj tikai nedaudzi. Labi spēle arī Ursteins (viņa vientesīgā un nelaimīgā mīlestība tā sirdis aizkustīna, ka zāle šalc smieklos), Lagzdiņš, Bērziņa, Klinte, Amtmanis-Brieditis, Kvēps u. c. Pat lielā — stila dāmu tēlotāja L. Stengale pār-vērtusies par tādu saimniekmeitiņu, ka pricks skatīties.

Romantiku miluļa rakstnieka Jāņa Akuratera 40. rakstnieka darba gadu piešāpijai 16. janvārī, sāka uzvest viņa jauno komēdiju «Vecie un jaunie». Jā-saka tomēr, ka tā nav no Akuratera labākajiem darbiem. Nerunājot nemaz par viņa simfoniju — Kalpa zēna vašaru, Pēteri Da-nagu un smelzīšas romantikas apvestajām dzēzējām, arī komēdijs viņam ir labākās. Šī jau tiecas uz šārža pusi. Labi tverti ir raksturi, tā kā aktieriem pateicīgas lomas. Tas un iespēja viegli uzvest uz lauku skatu-vēm varbūt padaris šo lugu tur pat populāru. Luga par maz spraiguma. Blaumana «Trīnes grēkos» (līgām vienās sižets) dēls panāk savu ar cīgu, ar izliksanos, ar spēli, ar «piērmigeri», kā Bl. liek sacīt. Šī cīga skatītāju aizrauji: viņš dzīvo varonim līdz un ar interesē seko, cik veikli tas prot šķēršļus pārvērt un situācijas sev par labu griezt. Un skatītājs paliek pārliecīnāts, ka dēla nepiekāpīgā māte tiešām ir sakauta. Akuratera luga dēls arī it kā ciņas, bet tad apskīst, pasaka: mēs precamies un beigas. Par sliktu lugas mākslas vērtībai nāk arī laikmeta īskanības lugā: manāma tendence.

Lugas stiprā puse, kā jau minēts, ir rak-sturi. Pilnskanigu tēlu dod Osis (šo rak-sturu vien ir vērts redzēt!), Kugrēns, Rod. Kalniņš, Brechmane, Jēkabsone, Šmitchene, Avēns, Katlapošs u. c. Ari jaunā Graudiņa turas pa godam. Viņas spēle šur tur pa-pakāpīgiem apgarotiem lielām līdzībām, bet to aizstāj jaunība.

Picklājīgas dekorācijas abām lugām de-

vis Cimermanis. Akuratera lugā gan, tie-sām, māju iekšiene neatbilst īrienei.

Dailēs teātris atkal spēlē! Ir aizsviesta sarauštītā epikas garlaicība un uz skatuves oriģināla 150 gadēja komēdija — Bomar-šē «Figāro kāzas». Dzirkst smiekli, kūsā asprātības, skan mūzika un vijas intriga, jo kāzas svinēt grib pats dzīves mei-stars — Figaro. Bet Figaro nebūtu vērts Figaro būt, ja ligava viņam sacītu «ja», un viņš bez šķēršļiem to apprecētu. Viņš dabū-Hetā likt visu savu apkēribu un viltību; uzbrūvē lielisks plāns, un skatītājs domā: «Tagad tai lietai valaga let», bet nāk atkal kāds sarežģījums. Un tikai tad nolīst skaists plauku un skūpstīt lietus, uzliesmo raketes, un Figaro tic, ka sieva viņam tiešām paliks.

Teātris rūpējies, lai vecais viens, kam jā-atzistas, tomēr pievilkusies sava laikmeta zarža, tiktūt skaistos traukos pasniegts. Uz skatuves labākās spēki ar pašu lielmeistaru Smilgi galvenajā lomā. Pēc gaŗā starp-brīža ir patīkami viņu atkal uz skatuves re-dzēt un vērot izsmalcināto spēli, kermēnu un gara kultūru. Viņa cīenga partnerē ir Elv. Bramberģe kas, kā vienīmēr, publīku vienkārši aizrauji. Kā grafs Almaviva un Figaro sāncensis uzstājas K. Veics. Loma viena no grūtākām, bet Veicam protāms padodas labi. No ciemīm tēlotājiem atzinību pelna L. Leimanis (grafa pāzs, kas nelaimīgā kārtā visur vainies), A. Baldone, A. Mitrēvics, Filipsons, E. Zīle un N. Mūrieks (te aug jauns komiķis). Atzinību neveri liegt arī L. Bērziņai, kas 30. janvārī pirmizrāde svinēja savu 10. g. skatuves darba jubileju un izpelnījās draugu un cīentāju labākos novēlējumus, ziedus un dāvanas.

Inšenējums un Skulmes dekorācijas la-bas, varbūt vienīgi dejotāju kostīmi mazliet par smagiem.

Kad mācas viņu melnas domas, draugs, Tad ej un paskaties, kā precas Figaro,

P. S. Biletes ieteicams nemt pirmajās rindās, jo teātra krēsls nejauki čikst, un da-zā laba smalka vārdū spēle var piajet ga-rām, kaut gan publīka klausīši elpu aizturē-ju.

R. R.

Vaļodnieku piņķimes

Ziemassvētku brīvlaika garajos vakaros dažās labs būs īsa laika dēļ nēmīs rokās kārtis, bet kā gan tēs īsti latviski saukt? — **Krusts, pīķis, sirds un kāravys** («kāravam») — lielākās tēsības kā «rūtījījī»; **der Stich — kavīns; die Farbe — suga.**

Krievu v. «čolkā» — krēpļu cekuls zīrgam uz pieres — saucams vai nu par cekulu, vai par cegumu kā dažās izloksnēs.

Vācu v. «die Schmiere» tulkojams

ar vārdu «zede» (kritoša intonācija); verbs «schmieren» — zēst; pieš. ap zīest malzi — uzlikt tai sviesu.

Vāciskā «vākēto» (pie mirušā) vietā Janēševskim labs vārds budāt.

Latv. rakstu valodā der šķīrt substantīvu galotnes — ējs un — ījs, pieš. dzērājs, arājs, īdājs (ari kaite) — ap-zīmē vai nu profesiju vai vismaz, ka šīs personas darbību atkārto bieži, turpretīm: dzērējs, īdējs, arējs — personas, kas patlaban to dara.

Jauns vinnestu plāns

Sarkanā Krusta naudas loterijā № 33

Vidējo vinnestu vairāk

Vinnestu kopsumma lielāka

Piedališanās izdevīgāka

Pieprasiet prospektus ložu pārdevējiem. Izloze 6. martā.

Jautājumā, vai inženieris kā cilvēces spēju vairotais var strādāt arī nācionali, nostādams, kā jau intellektuāla darba jautājums, kam nav saistības ar rasas ipatnībām, ar tautas vēsturi un psīches likumībām. Inženieris strādā nācionali tad, ja piegriež vērību tiem technikas «sektoriem» kuros ieinteresēta viņa zeme, tauta valsts. Valodnieks, vēsturnieks, dabas zinātnieks, mākslinieks, tautsaimnieks u. c. var koncentrēt savu darbu pilnīgi uz tautisko sektoru; matemātikam, fizikam, filosofam konfesionālam teologam u. c. grūti ierobežot savu darbību ar tautisko, to viņu darba laiks itnemaz nesakrīt; inženieris, kā technikas reprezentants ne katrreiz var saistīt savu darbu virzienu ar tautiskām problēmām; ne katras modernās technikas nozarē bazēta uz nācionalām bagātībām un speciālām vajadzībām (piemēram, militārām vai saimnieciskām), no kurām var pat atkarīties: pastāvēt, vai nepastāvēt. Kā redzams, inženiera techniskā darbība ne katrreiz var būt tieši tverami nācionalā un reti varēs būt tautiskā; bet ko tā nevar, saprotams, secināt, ka inženieru darbs kontrnācionalis vai netautisks — viņā vērība meklējama citā virzienā: bez viņa kā bez maizes vairs nevar iztikt.

Viena no viszīmīgākām inženieru darbām ārējām īpašībām ir drošība, kas jāgarantē pilnos apmēros ar visiem, inženiera rīcībā esošiem līdzekļiem. Šī prasība ir tik skanīga, ka visai reti tādi gadījumi, kad inženieris to upurē kādām ci-tām priekšrocībām. Arī tad un tur, kur kapitāls nevēlamī ietekmē cilvēka darbibas virzienu vai veidu, drošības prasības paliek neskartas un sa-censība ar savām saimnieciskām vai militārām (piemēram) priekšrocībām nāk tikai tādi atrisinājumi, kas pilnā mērā atbilst drošības prasībām. Drošības prasība ir noteicēja visos inženieru darbā cīlējoties un etapos.

vēloties konstrukcijas materiālus vai konstrukcijas elementus, saliekot tos idejas iemusošanai projektētā kompleksā, pārbaudot gatavo veidojumu un beidzot pārraugot to lietošanu ar techniku palīdzību. Ar inženieru darinājumu drošību arī saistītās atbildība, tādā mērā, kā reti kādā cilvēka darbibas nozarē.

Svarīga ir arī noteiktība, ar kādu iestājas gai-dāmās efekts, kādam veidojums rasts. Inženieris nav mēģinātājs, vai tikai novērotājs un reproducētājs; viņš ir no jauna radītājs, tādu lietu radītājs, kādas vēl nebija pirms viņa darba; viņam jābūt drošam radītājam, lai gribētais efekts iestātos paredzētā laikā, veidā un apmēros. Tāda inženieru darba ipašība prasa lielu uzmanību un rū-pību, sevišķi vidējos darba cīlējtos pie projekta sastādīšanas. Šeit spilgti izpaužas inženieru darba zinātniskums un arī atšķirība no dabas zinātnieka darba, kas galvenā kārtā darbojas anali-tiski, kamēr sintetiskā darbība inženierim nenovēršama, jo tā ir inženieru darba raison d'ētra.

Atbildība par drošību un noteiktību, proti, kā morāliska, tā materiāla, noved pie zināma formālisma minimuma, it sevišķi sadarbībā ar citiem inženieriem, jeb faktiskās varas nesējiem. Šāds formālisms izpaužas projektā, darbu gaitas žurnālā, pieņemšanas aktu parakstīšanā, tāpat dažādu techniku izgatavojumu pieņemšanas un lietāšanas noteikumu sastādīšanā. Pēc būtības vienāga, kas šādus dokumentus publicē un to pārkāp-šanu saista ar atbildību; no inženieru darbu, kom-petences un pienākumu viedokļa visu svarīgākais ir šādu rakstu sastādīšanu un ar inženieru parak

Prof. Dr. arch. P. Kundziņš.

Piezīmes par latvju architektūru.

Architektūra sasniedz stila pilni-bu tikai tad, ja laikmeta kultūra dzīli izkopta visās dzives noza-reis. Šāds architektūras stils top nacionāls, ja tā organiski un mā-klas ziņā pilnvērtīgi izpaužas tau-tas ipatnējā garigā un saimnieciskā struktūrā.

Šie pamati nepieciešami arī lat-viskas architektūras attīstībai. Savā laikā mūsu tautas celtniecība jau bija izkopusi savu ipatnējo stilu: sirmās lauku sētas liecina, ka dzim-tās zemes spēks un gadusimtos rū-dītās latviešu dzives tradīcijas gu-vušas tur vienotu un izteiksmīgu izpausmi. Arī tagad mūsu architek-tūra taps latviska, kad mūsu dzīve būs latviska un architekts savā darbā lietos tikai tādus izteiksmes un veidošanas līdzekļus, kas izriet no mūsdienu latviskās dzives parei-zās izpratnes. Grūts, ilgstošs un pat maldu pilns ir tāds darbs. Atse-višķam individuam vai nelielai laužu kopai stili radīt nav pa spēkam. Ne-var arī uzstiept tautai kādu māk-slīgi darinātu «nacionālu» stilu. Ists un paliekošs nacionāls stils iz-kristallizējas pats ka visu to spēku kopdarbības rezultāts, kas veido un kāpina tautas centenus pēc savas nacionālās kultūras. Sasniedzis savu briedumu tāds architektūras stils zināmam laikmetam tautas dzīvē var būt tikai viens.

Pa kādu ceļu architektam vai topošiem architektiem būtu jāiet lai tuvotos aprādītam mērķim, savam nacionālam architektūras stilam? Liktos ka būtu jāvirzas pa ērtāko un taisnāko ceļu ar visātrākiem satik-smes līdzekļiem. Bet vai nav pie-dzīvots, ka tāda kaislīga skriešanās bieži vien beidzas loti trāgiski? Ja-patur vērā, ka pats ceļš nav vēl ne pienācīgi izpētīts ne arī kārtīgi sa-taisīts. Man šķiet, ka šimbrījam vislielākā vērība jāpiegriež tieši šā cela atrašanai un izveidošanai, lai novāktu visus kavekļus, kas traucē mūsu architektūras uz-plaukšanu.

Vispirms architektam jāiemācas valdit par savu arodi, lai telpu un formu organizēšanā, ka arī to techniskā izpildījuma nebūtu ne nesa-skau ne grūtību. Smiekliga ir architektūras «latviskošana» ar kādiem ārējiem atribūtiem, kad pašā

mu novēršanas ceļus un līdzekļus inženieris izvēlas pēc lietderības vai iespējas, piemēroti organi-zējot idejas iemesojuma lietāšanu. Drošības ga-rantešana arvien prasa uzmanību, tālredzību un rūpību uz jaunrasto apstākļu sīku izpētījuma pa-mata.

Konstruētāji inženieri, kas veido materiālu un rod jaunas formas, nevar paitēt garām rasto veidojumu dailumam, kā izpratnē viņam jāpalai-žas visbiežāk uz sevi vien. Bet tas uzziek pienā-kumu pazīt dailuma likumus un tas pavairo inženieru sagatavošanas apjomu. Uz robežas starp tehniku un mākslu stāv celtniecība, kam nākas apvienot konstruktora darbu ar mazāk atkarīgām mākslas nozarēm.

Darinājuma pilnība uz ārieni izpaužas, tos darinājuma elementos, kas tieši izsauc izglītota skatītājā vai lietātājā patikamu sajūtu, pastāvošu saskāju starp pirmo ārējo uztvērumu un vēlāk iegūstamo lietisko ieskatu darinājuma būtībā.

Ar ārējo veidu jāizsaka darinājuma būtība, tas ir reālizētā ideja un radītāja pīeja atrisinājumam, tādēļ ārējā veida piemērotību novērtēt var tikai tas, kas šo būtību pilnīgi izprot, t. i., vienādi ar veidojuma radītāju. Saprotams, ka jāprot izteikt savā domā un ideja ar piemērotiem izteiksmes (it kā valodas) elementiem, ko rod aktīvs konstruk-tors, gmuāi brīvi, bet kas vēlāk pēc nespējamiem pārbažojumiem klūst par simboliem. Tādus sim-bolus sākumā saprot tikai nedaudzi, bet ar laiku vairāk un vairāk iemācās tos. Izteiksmes valo-das rašanā konstruktora uzdevums ir liels un līdz ar to liela kulturēla atbildība. Ar to izvirzīta va-jadzība konstruktoriem izprast un iedzīlināties mākslinieciskas veidošanas principos un panē-mienos, bez kā konstruktoram nemeta iespēja pat apzināti izšķirties par priekšlikumiem, saprotams, ka vienalga, kāda ceļā minētas spējas iegūst aktīvs konstruētājs inženieris.

Projekta reālizēšana prasa sistēmatiskas studijas konkrētā virzienā, kombinēšanas un pa-skritikas spējas, attapību, akurātību un spēju orga-nizēt. Bieži šai darba cēlēnā jāpārvār darādas grūtības, no kurām lai minamas šādas divas: tehniskie paliglīdzekļi un saimniecisko līdzekļu

būtībā celtnes atrisinājums ir vēl nemākulīgs un neizkopts vai pēc sveša parauga darināts. Bet tikpat graujoša mūsu architektūras attī-stibai ir parādība, ka mūsu aroda mācekļi un locekļi līdz ar moderno techniku, kas arodam nepieciešama kāri ieziž arī internacionālās, pēc orientāliskas receptes gatavotās formas. Atkratisimies no šā izpār-došanas psichozas, kas mūs pārnē-musi internacionālismam likvidējo-ties. Formu lai gūstam latviešu dzīvē un izjūtā! Bet kur šo latvi-skumu lai atrodam? Ne jau lielpil-sētā, kas ir pilna starptautiskās kvalitātes. Latviskai architektūrai vis-pirms būtu jāveidojas laukos, kur latvietis vēl dzīvo savu ipatnējo dzīvi. Tā rūpīgi jānotira no visiem sārniem, kas draud arī šo mūsu tau-tiskuma avotu saindēt. Šai dzīvei jārod piemēroti un kultūrāli dzives apstākļi telpās, kas kārtīgi izbūvētā un architektoniski izkoptā veidā at-bilstu latvieša dabas tradicionālām iipašībām. Ja mūsu vecsaimnieku un jaunsaimnieku sētas tā būtu iz-būvētas, mēs jau varētu teikt, ka mums ir atkal sava nacionāla celtniecība, nemaz nemeklējot tanī kā-das «tautiskas» ornamentālās piede-vas. Lauku dzīvoklu kultūra pie-šķirtu savu latvisko noskaņu arī sa-biedrīskām ēkām provincē, vasar-nicām un pilsētu celtnēm. Beidzot arī monumentālā architektūrā ie-plūstu tie faktori, kas vienotu visu architektūru kopējā nacionālā stilā.

Gatavojoties architekta arodam un piekopjot to jācēsās, jo dziļi izprast tautas dzives ipatnējās prasības. Radot un veidojot tai telpas jānodo-das šim darbam ar lielu sirsni-bu, censoties panākt skaidru un glītu at-risinājumu pat beidzamā sīkumā. Saprotams, ka ierosinoties meklēju-mos nākas iejusties to formu pa-saulē, ko pate tauta sev radījusi. Bez žēlastības jānoraida svešu paraugu ārišķīga atdarināšana, modes un tu-mu kopēšana un citas aušības. Mūsu tauta kā ārišu cīts sīksta atvase savā architektūras izpratnē vien-mēr stāvējusi tuvu tam skaidribas un nosvērtības garam, kas radījis klasisko architektūru. Šās architek-tūras pirmsākumu elementi vēl redzami uzglabājušies mūsu senā tau-tas celtniecībā. Tāpēc šīs tradīcijas var noderēt par drošu pamatu arī mūsu architektūras jaunradišanas darbam.

Latvijas architektu biedrības ne-sen sarikotā izstāde visumā sniedza raksturigu ainu par attīstību, kādu mūsu architektūra sasniegusi. Tel-pu trūkuma dēļ gan nācas daudz labus darbus atstāt neizstādītus un daudz vērtīgi materiāli palika vēl necilāti autoru darbu archīvos. Mūsu architektūras faktiskais stāvoklis turpretī, ar visu postu-kas tur valda, izstādē neatspogulo-jās, jo izstādē piedalījās tikai archi-tekti. Bet kā zināms, architektūras laukā pie mums darbojas tik daudz architektūras lietās nekompetentas

personas, ka pret to ražojumiem architektu darbi sastāda tikai niecigu daļu.

Architektūras izstādes būtu sari-kojamas daudz biežāk ka līdz šim, jo tām ir joti liela audzinoša no-zīme. Mūsu sabiedrībā, pat labi iz-glītotās intelligences pārstāvjos, vēl loti vajī izkopta architektūras iz-pratne un sajēga par tās nozīmi kul-tūras izkopšanā. Šādā ziņā mēs savā attīstībā esam citu tautu starpā loti tālu palikuši atpakał. Latvijas architektu biedrība izstāžu rīkošanai tagad veltīs lielāku vēri-bu. Tā kā biedrībā par biedriem sastāv ap 90% no visiem latviešu architektiem, tad biedru darbu izstādes sniegs visumā pareizu kop-ainu par latviešu architektu radošo darbību, neatkarīgi no tā, vai tie nedaudzie, kas nevēlas vai nevar būt biedrībā par biedriem nems iz-stādē dalību, vai ne.

Svinības architektu saimē.

Mūsu architekti organizātoriskā un ide-jiskā ziņā nav rosīga tauta. Citas tēlojošo mākslinieku organizācijas var svinēt vis-maz 15. gadu pastāvēšanas jubileju, kurpreti lielākā architektu organizācija — Latvijas architektu biedrība pag. g. decembri varēja atzīmēt tikai savas pastāvēšanas pirmo ga-du desmitu. Šai laikā paveikts nav daudz. Atzīmējama pastāvīgu telpu iegūšana biedrības sēdeklī Zviedru vārtos, architektu rokas grāmatas izdošana un pirmās archi-tektu konferences sasaņšana 1933. g. Se-višķi pēdējai bija liela nozīme architektu inertās masas iekustināšanā un domu no-skaidrošanā. Pēc šīs konferences sakstē-jās arī pati Latv. arch. biedr. uz dzīvāku darbību. Taču šīs darbības vēl maz pār-spējusi izpausties idejiskā novadā.

10. g. atceres svinības sākās ar architektūras izstādes atklāšanu Rīgas pilsētas mākslas mūzejā. Atklāšanu izdarīja izglītības ministrs prof. L. Adamovičs. Savā atklāšanas runā viņš atgādināja architektu viņu vēsturisko uzdevumu — radīt i a-tī-ju latvisku celtniecības stilu. Tālāk architektu uzmanību viņš vērsa uz laukiem — latviskā gara un latviskās dvēseles isto šūpuli. Izstādi apmeklēja arī min. prezid. Dr. K. Ulmanis.

Svinību turpinājums notika vakarā Latv. tīrgotāju biedrības telpās. Svinīgā biedrības sēdē prof. Dr. h. c. E. Laubem biedrība pasniedza goda biedra diplomu. Leišu pārstāvīm prof. M. Songailam un igau-nu pārstāvīm K. Belovam pasniedza koor-pordējošo biedru diplomas. Vispēdīgi prof. Dr. E. Laube nolasīja referātu par nacionālo architektūru. Te viņš iztirzāja un pa-matoja domu, ka nacionāla ipatnēja archi-tektūra radama un to varētu izdarīt, nemot par pamatu visu to labāko, ko līdz šim sniegusi pasaules architektūras māksla, ja vajadzīgs šīs mākslas formas pārklausēt un no visa tā pārkārtotajām (elektrīcīma) ce-lā radīt jaunu formu kopojumu, kas būtu ipatnējs vienīgi latviešiem.

trūkums. Uzdevuma realizēšanai var būt nepieciešami tādi paliglīdzekļi, kas vēl jārod un tāpēc jākeras pie šo paliglīdzekļu rašanas, ja negrib atteikties no reālizēšanas. Modernos apstākļos katrs darbs prasa naudas līdzekļus, it īpaši inženieru technisko ideju reālizējumi. Līdzekļi vieglāk sagādājami, ja atrisinājumu var izmantot saim-nieciem vai militāri. Tas novērtē pie attiecīgas sa-darbības ar šo sabiedrības interešu reprezentan-tiem.

Ideāli, bet visai reti tādi inženieru darba apstākļi, kad viņš var risināt savu problēmu vienīgi cenšoties pēc pilnības. Visbiežāk jārēķinās ar ūsāriem saimnieciskiem līdzekļiem, kas bieži ir viens no visgrūtāk pārvaramiem šķēršļiem, attie-cīgas problēmas atrisināšanā, bet arī šī grūtība prasa lai to pārvar.

Samērā mazi ir traucējumi rādišanas darbā, lielāko technisko uzņēmumu laboratorijas un zi-nātniskajos institūtos, bet tie izņemuma apstākli un nemaina vispārējo aimu.

Pieminētie darba apgrūtinošie apstākļi at-taisno biežo inženieru darba apstākļi uzdevuma raksturojumu par techniskās idejas iemesošanu ar vismazākem saimnieciskiem līdzekļiem, kas šīnī gadiju-mā pavairo atrisinājumu skaitu un novērtē pie sa-censības iespējas starp dažādiem kompromisiem. Objektivi salīdzināt un novērtē atrisinājumus lai gan ar pietiekosu drošību, bet tomēr ar ierobežo-tu pilnību nav viegli uzdevums, sevišķi kad arī ar atrisinājumu saistītie izdevumi nav vienādi. Jo zemāka technikas pilnības pakāpe ar atrisinā-jumiem (en bloc) sasniegta, vienalga, vai nesamē-rīgo ierobežojumu dēļ, vai arī nepilnīga apstrā-dājuma dēļ — jo grūtāk motivēt atrisinājumu re-latīvo vērtību.

Tehnikai pilnībai un ar reālizēšanu saistītiem izdevumiem nav nekāda kopēja mēroga, tādēļ salīdzināšana prasa vairākas pīejas un no inženieru dzīļas zināšanas, lielu iecītību un pilnīgu drošību spriedumā — nerunajot par goda prātu.

Vispār jāsaka, ka praktiskā dzīvē līdzeklus tehniskam darbam nākas veikt arī citu, ar saim-nieciem un organizātorisku raksturu, tādēļ šo lie-

tu pazišana praktiski loti svarīga, un nav daudz inženieru, kas tām var pāret garām. Tādēļ sa-gatavojumam, technikai jāpievieno arī sagatavo-jums saimnieciskai darbībai, kas saprotams, sai-stīts ar laiku, līdzekļiem un pūlēm. Šeit paliek neizšķirts jautājums, kur un kad saimnieciskam sagatavojumam jānotiek.

Inženierā techniskais darbs viscaur ir ga-ra darbs un tādēļ padots gara darba higiēnas liku-miem, kas māca, ka inženieriem nepieciešams gara spīrgtums jāuztur ar rosību citos gara darba virzienos, kas pie viena arī pasargā no vienpusī-bas un neiecietības un uzglabā darba prieku, bez kura nekāds radošs darbs nav ražīgs. Stingri ra-cionālais domāšanas veids prasa kompensāciju interesē par mākslu un dvēseles problēmām, tā līdzsvara uzturēšanai, kas mūsdienu sabiedrības lielā daļā bija augstā mērogā zudis.

Tā inženierā darbs ietekmē viņa garīgo seju, kas nāk par labu tai gara struktūrai kāda nepieciešama rādošam techniskam, sevišķi intensīvam un ražīgam darbam.

Tā viegli saprotams, kādēļ izcilus inženieri ir daudzpusīgi izglītoti un vairas no sekluma domās un darbos, ir iecītīgi pret cita darba darītājiem un vērtē pozitīvi katru progresu, kas kuplina dzi-vi un padara to patikamāku.

Augstvērtīgam inženierim, ka redzams, jāatbilst vairākām svarīgām prasībām, tādēļ ne-pieciešama piemērota inženieru sagatavošanā, iz-lase un audzināšana, lai inženieris tiešām klūst spējīgs veikt augstāk apzīmēto (umrissen) svarīgo darbu.

Jo ūsāri gara cilvēka specializācija — ik-katrā virzienā — jo svarīgāka izglītības papla-šināšana, lai ūsāri zinātāji vienā vai otrā virzienā nevestu caur vienpusību uz neiecītību, kas nav pozitīva sadarbības iezīme un nav liecība par istu pilnu gara kultūru. Noteikti vajadzīga ap-zīnāta griba un sadarbība kultūras reprezentantu starpā, lai novērotu krizes, kas ir līdzsvara trūku-ma izpaudumi, dzīves vienības trūkuma tālākas sekas.

Ietaupījumus izdevīgi ieguldīsiet Latvijas Hipotēku Bankas

Rīgā, Valdemāra ielā № 3

6% kīlu zīmēs

nodrošinātās ar pirmām obligācijām un nekustamu mantu pilsētās un bieži apdzīvotās vietās ar valsts garantiju

trūkums. Uzdevuma realizēšanai var būt nepieciešami tādi paliglīdzekļi, kas vēl jārod un tāpēc jākeras pie šo paliglīdzekļu rašanas, ja negrib atteikties no reālizēšanas. Modernos apstākļos katrs darbs prasa naudas līdzekļus, it īpaši inženieru technisko ideju reālizējumi. Līdzekļi vieglāk sagādājami, ja atrisinājumu var izmantot saim-nieciem vai militāri. Tas novērtē pie attiecīgas sa-darbības ar šo sabiedrības interešu reprezentan-tiem.

Ideāli, bet visai reti tādi inženieru darba apstākļi, kad viņš var risināt savu problēmu vienīgi cenšoties pēc pilnības. Visbiežāk jārēķinās ar ūsāriem saimnieciskiem līdzekļiem, kas bieži ir viens no visgrūtāk pārvaramiem šķēršļiem, attie-cīgas problēmas atrisin

Architekts J. Lūsis.

Architektūras izstāde.

Š. g. 8. janvāri slēdza Rīgas pilsētas mākslas muzejā 1. latvju architektūras izstādi, kas bija rikota ar plašāku vērienu. Izstādi rikoja Latvijas architektu biedrības 10 gadu pastāvēšanas piemītai, pie kam daļu šai izstādē varēja iemt tikai biedrības biedri. Šis bija pirmais gadījums, kad latviešu architekta vārdos un darbos nostājas plašākas sabiedrības priekšā. Tādēļ interesanti tagad atcerēties redzēto un dzirdēto, lai pēc tā mēģinātu izlobīt daudzmaiz pareizu atziņu par mūsu celtniecības pašreizejo mākslinieciško un tehnisko stāvokli, vadošām idejām un izredzēm nākotnē. Tikpat svarīgi gūt jēdzienu, kaut arī vispārējos vilcienos, par pašu architektu pieeju savai mākslai un attiecībām pret to.

Izstādes kataloga ievadā tās rikotāji ir deklarējuši savus ieskatus par architektūru, tās uzdevumiem, mēģinājuši novērtēt pašreizejo stāvokli un izredzes nākotnē. Viss tas saņemts īsumā būtu izsakāms šādi:

1. Architektūra ir:
 - a) māksla, kas padota saviem attīstības likumiem, bet tomēr spējīga ietvert vienīcīgākos praktiskos sūkņus;
 - b) telpu radītāja un veidošā māksla;
 - c) tautas garīgās un materiālās kultūras redzamais izpaudums, kur vienoti un paliekami dokumentējas tautas māksliniecišķības un garīgās spējas;
 - d) elementāra ikdienas nepieciešamība.
2. Architektūra nav:
 - a) gerzuma lieta;
 - b) kollektīvi veicams darbs, ko varētu veikt dažādi technikas un mākslas nozaru speciālisti, darbojoties neatkarīgi un parallēli.
3. Architektūras uzdevums:
 - a) vellojumos un krāsās saskanīgi un daili izteikt uzdevuma saturu tautas īpatnējā garīgā noskaņojumā;
 - b) celtnes sakārtot, telpas iekārtot logiski un skaidri, saskaņā ar uzdevuma prasībām tehniski un salīmieciski pareizā izpildījumā.
4. Architektūra var rasties tikai tad, ja katrs architektūras uzdevums būs suverēni padots architekta vadošai domai un rokai.
5. Latvju architektūras pašreizējais stāvoklis:
 - a) trūkst latviska dailuma;
 - b) tehniskais stāvoklis rada nopietnas bažas (pašlaikos un mazpilsētās);
 - c) pilsētu privātā apbūve haotiska ar bīstamu nevēribu pret architektūras elementārām prasībām.
6. Slikta stāvokļa temesis:
 - a) tautā trūkst pareizas izpratnes par architektūru;
 - b) architektūras darba lauku pārplūdījumi mearchitektūrās ienem tanī valdošā stāvokli (laukos tie cēluši vairāk kā pusi no visām sabiedriskām ēkām un pat baznīcu būves kritūšas viņu rokās);
 - c) laukiem un mazpilsētām architekts grūti sasniedzams.
7. Architektūras līmenis pacelams:
 - a) novērot aprādītos nelabvēlīgos apstākļus;
 - b) gādajot, lai visās vietās un iestādēs, kam sakars ar architektūru, būtu pareiza architektūras un tās nozīmes izpratne;
 - c) ar atbalstu no valsts puses.

Sevišķi interesanta ir tā deklarācijas daļa, kas satur architektūras būtības definījumu un tas uzdevums, kas reizē ir arī architekta pienākumu definīcija pret savu mākslu. Izstādē tad nu jāparāda cik augstu pakāpi savā augstā uzdevuma pildīšanā architekta sasniedzis. —

No visiem L. arch. b. 67 biedriem izstādē ar saviem darbiem daļu uņēma 36. Izstādāmo priekšmetu skaits bija pāri par 300, no tiem 170 fotoattēli, 24 vairāk vai mazāk pilnīgi būvmeti, 45 atsevišķi plāni, apm. 40 dažādu tehnisku rāsējumu, 10 gipsa un koka modeli, 26 gleznieciski darbi (akvarēli, kokgriezumi u. c.). Visi šie priekšmeti zīmējas uz apm. 130 architektūras objektiem — celtnēm, iekštelpām, mēbelēm, pieminekļu u. c.

Kā no augšējā redzam, tad izstādē dominējošā loma piederējusi fotoattēliem, kuru bija vairāk kā puse no visiem izstādītiem priekšmetiem. Šis apstāklis loti raksturīgs izstādītāju vairumam, jo pa-

rāda viņu īpatnēju pieeju architektūras objekta demonstrējumā skatātājiem. Šis ir tās gleznieciski pārņemīgi telpisku kermenī parādīt plāknē. Bet tā kermenīs zaudē savu telpiskumu un pārvēršas gleznieciskā ilūzijā. Architektūrai tas nav pieņemams, nav arī vajadzīgs: tai ir savī īpatnēji attēlošanas veidi rāsējumos un modeļos, kas attiecīgo objektu kermeniski vai telpiski skaidri parāda kā architektonisko un konstruktīvo formu apvienojumu. Architektūras būtība tak pastāv šo formu kompleksa iekšējā saskaņā un saskaņā ar apkārti. Fotoattēli, protams, to nespēj, bet kā illustrējošam palīdzīzklīm tiem architektūras attēlošanā piešķirama svarīga loma.

No visiem 130 objektiem tikai ap 30 (mazāk kā 25%) lielākā vai mazākā mērā parādīti architektoniski ar modeļu vai rāsējumu palīdzību, pārējie tikai ar fotoattēliem. Par pēdējiem gan jāsaka, ka vairumā tie bija izvēleti loti rūpīgi, uzņemti no interesanta redzes stāvokļa un tādā pat apgaismojumā, kas kopā deva devātām ietekām tās īpatnējās saskaņā ar apkārti. Šīs fotografijas kopā ar citiem izstādītiem tās māksliniecišķiem darbiem (akvareļi, grafika) piedeva visai izstādei īpatnēji glezniecisku kolorītu, kas gan labi harmonēja ar gleznu muzeju garu, bet izstādes architektoniskā būtība lielā mērā izkusa glezniecības piesātinātajā gaisā.

Sā raksta nolūks nav sīki apskaitīt atsevišķus autorus, izceļt atsevišķi viņu sasniegumus un atsegī viņu trūkumus, bet gan atrast mūsu architektūrā vadošās lielās līnijas, cik tās iezīmējās izstādītos darbos. Tādēļ pie atsevišķiem autoriem apstāšos tikai tik, cik nepieciešams manis nospraustā mērķa sasniegšanai.

Aplūkojat tuvāk izstādīto darbu masu, nācās konstatēt, ka ne visi autori gleznieciski noskaņoti. Daļa, kaut arī mazākā, savam uzdevumam bija piegājuši spēcīgi izteiktā architektoniskā izpratnē: devusi gatavus projektus, modeļus un bagātīgi savus darbus vēl illustrējusi ar fotoattēliem. Pirmajā grupā ierindojami šādi vārdi: prof. E. Laube, F. Skujīš, I. Blankenburgs, P. Arends, A. Birkhāns u. c. Otrajā: E. Stālbergs, P. Kundzīš, A. Krūmiņš, A. Raisters, S. Antonovs, A. Kalnīš, J. Ūdris u. c.

Pirmās grupas labākais reprezentants bija prof. E. Laube. Viņa izstādītā Sniķera nama jau pati par sevi vieglā un dailā fasade bija noņemta loti izdevīgā apgaismojumā, kas to padarija vēl vieglāku un dzīdrāku. Tas pats ar Dāvja vasarnīcu jūrmalā. Ista glezna.

Otrs grupas raksturīgs pārstāvis bija E. Stālbergs. Savus izstādītos objektus viņš parādīja ar īsti architektoniskiem līdzekļiem: plāniem, griezumiem un citiem rāsējumiem, perspektīvā un modeļiem. Viņa rāsējumu un zīmējumu robustā apdare šo architektonisko pieeju darbam bez gleznieciskām ilūzijām vēl vairāk pasvītroja. Arī fotoattēlus kā palīdzīzkrāsas viņš bija izstrādājis bagātīgi, bet tie neizrādīja tendenci nostāties viņa darbu priekšplānā.

Līdzīga noteikta pieeja no jaunākās paudzes architektiem bija A. Kalnīšam. Bez cita bagātīga architektoniska materiāla arī viņš bija

izstādījis divus rūpīgi veidotus gipsa modeļus.

Zīmējoties uz stilistisko pieeju architektūras darbam, visus darbus varēja sadalīt šādās lielākās grupas: 1) idejiskos īpatnējā stila meklētājos; 2) apzinīgos sekotājos kādam pastāvošam stila novirzienam negrozītā veidā; 3) tādos, kam nav stingras idejiskas pārliecības stila jautājumos un kas strādā dažādu stilu formās saskaņā ar ikreizējām reālām prasībām.

Pirmās grupas pārstāvju lielākā daļa (prof. P. Kundzīš, A. Raisters, A. Birznieks, H. Kundzīš) ir vairumā architektūras veidu meklētāji nacionālā gaumē. Kā ievērojamākais no tiem mināms prof. P. Kundzīš ar laimīgi tverto Ikšķiles baznīcas metu. Nemēģinot pieskārties šim darbam sīkumos, visumā jāliecinā, ka kermeniskā un telpiskā izjūta tas tiešām tuvs latviskam garam. Šī baznīca mums atgādina vienkāršu un glītu latvju zelteni svētdienas tērpā un noskaņojumā. Pats objekts skatītājam bija parādīts ar slavejamu rūpību un īsti architektonisku pieeju: modelis ar iekšskatu plāni, fotoattēli sīkākām, iekšskatiem un ārskatiem. Viņš tas dara pilnīgu ieskatu par rādāmo architektonisko kermenī tā formu kopībā un saskaņā. — Prof. P. Kundzīš ir viens no vispārliecītākiem īpatnēju celu gājējiem un latviska gara meklētājiem mūsu architektūrā. Lai to saniegtu, viņš celtnēm un telpām meklē latvisku kermeniskumu resp. telpiskumu, tādu pat ornamentālo ietērpu un krāsas, izlietojot bez tam vairāk vai mazāk pārkaušētā veidā arī klasiskās architektūras paņēmienus un principus: kolonu kārtojumus, dzejojumus, joslojumus u. c.

Līdzīgus celus staigā arī A. Birznieks, H. Kundzīš un A. Raisters. Pēdējiem gan vairāk etnografiska pieeja, bet ar labiem panākumiem, jo viņu meti domāti galvenā kārtā laukakmeni un neapmestu kieģeli (sarkano), kas lauku apstākļos modernismam piedod īpatnēju nacionālu kolorītu (pasta nams Vestienā).

Raksturīgākie 3. grupas pārstāvji ir F. Skujīš un S. Antonovs. Ipaši pirmais pēc vajadzības var strādat vienlīdz sekmīgi jebkura stila formās. Nepieciešamības gadījumā viņi abi top arī tautiski un savos veidojumos pieļielo etnografiskos elementus. Ipašu veiksmi šai virzienā izrādījis F. Skujīš ar Kemeru «Jautro odu». Ne tik veiksmīgi iet S. Antonovam, kura stiprā puse ir internacionālais modernisms. Tā izstādes paviljons Briselē kermeniski loti labi tverts modernā gaumē. Taču autoram pēc programmas laikam bija nepieciešami dot kaut ko latvisku, nacionālu. Viņš to arī panāk pavisam vienkārši, uzlieket šim modernajam kermenim latvisku ornamentu. Protams, ka tādā pašā «uzlikšanas» celā šo pašu kermenī varēja iztaisīt igaunisku, leitisku u. t. t. Jābrīnās, ka šāds lēts latviskums ir tīcis godalgots.

Šie «tautiskuma» piemēri ir raksturīgi kā dažu architektu joviālītātes izpaužumi, tās joviālītātes, kas parasti rodas sēzot pie putojoša alus kausa, kad galva jau iesilusi: lūk, arī es tā varu!

Par Antonovu, blakus minot, jāsaka, ka viņa stiprā puse ir dekoratīvi gleznieciskā, ne architektoniskā. Viņa gleznieciskie darbi dažādās technikās bija tiešām daili un labākie starp citiem.

Ipaša trešās grupas pašķira ir tā saucamie idejiski «iesalušie», kuru pārstāvis ir I. Blankenburgs. Viņa darbi veidotī vājās klasiskās atskāņās, bet izteiksmē bāli, bez dzīvības, it kā putekļu pārkāpti. Pateicoties iespejai daudz būvēt, J. Blankenburgs ir radījis latviešu skolu īsti «kroņa stilu». Ja skolu architektūras uzdevums būtu paust garīga sprieguma tukšumu, garlaicību un vienaldzību, tad Blankenburga skolu fasādes savu uzdevumu būtu veikušas tiešām spīdoši.

Tā tas ir ar izstādīto darbu kermenisko tvērumu. Tālāk mazliet uzskavēsimies pie iekšējā telpiskā veidojuma, iekārtas, plāniem. Šis jautājums ir vienlīdz svarīgs kā pie sabiedrīskām, tā dzīvojamām ēkām, gan lielām, gan mazām.

Ja architektūru mēs uztverēm ar redzi un prātu, tad telpu uztverēm ar visu kermenī. To intuitīvi nojautis (Turpinājums 6. lapp.)

FOTO TIRGOTAVA

Otto Draudziņš

Rīga, L. Ķēniņu ielā 3, tālr. 22836

Viss priekš fotogrāfijas

Dr. KRÖGERA, Baznīcas ielā Nr. 18. Tālr. 96671.

Ar šo dara zināmu studējošai jaunatnei un skolniekiem, ka katras nedēļas ceļturdienās, parastā laikā var apmeklēt pirti, izmantojot visas viņā atrodošās labierīcības, uzrādot pie kases mācības iestāžu apliecības, ar 40 proc. pazeminājumu no pastāvošās **lejas maksas**.

Architektūras iztāde.

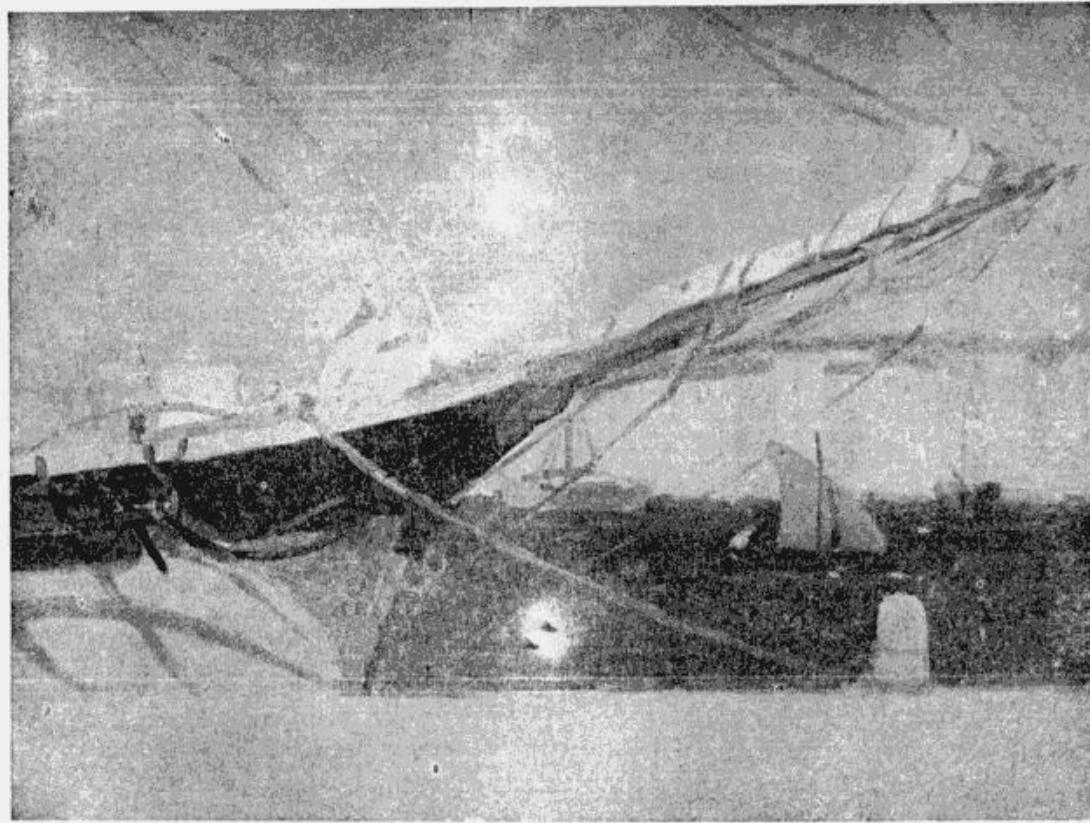
arī Gēte. Viņa pazistamie vārdi, ka telpas dailums uztverams pat aizvērām acīm, skaidri apstiprina augšējo patiesību. Telpas iedarbe uz cilvēku ir liela un ilgstoša. Tā aptver visu cilvēka fizisko un garigo būti ar viņas domām un darbiem. Sā apstākla dēļ telpu problēmai architektūra piešķirama izcila vēriba un nozīme. Ja mēs runājam par architektūras formu mūziku, tad ne mazākā mērā mums jārunā arī par telpu mūziku, jo pēdējai iedarbe uz cilvēka psichi daudz intensīvāk kā pirms. Katrā telpa domāta savam uzdevumam, kā privātā, tā sabiedriskā celtne. Šis uzdevums pašai telpai arī psichiski jāveicina. To viņa var panākt ar savu lielumu, telpiskiem samēriem, sakariem ar citām telpām resp. novietojumu būvkermenī, apgaismojumu, iekārtu u. t. t. Visi šie līdzekļi ir architekta rīcībā un no viņa prasmes ar tiem rikoties un radot mākslas darbu atkarājas, vai atsevišķai telpai un to kompleksam lemtais uzdevums tiks veicināts vai kavēts. Architekta morāliskā atbildība šīni lietā klūst jo lielāka ar to, ka viņa radītās telpas darīs savu darbu gadu desmitiem pozitīvā vai negatīvā virzienā.

Zīmējoties uz telpu iekārtojumu izstādītos darbos, kāds kritiķis tēlnieks izteica kollēgām-architektiem stipri skanošu komplimentu: telpu sadalījums, iekārtojums un samēri jaunās celtnes ir ideāli. Ir tiesa, ka izstādīto plānu starpā bija daudz labu un pat loti labu (A. Kalniņš, H. Kundziņš u. c.), tomēr jāatzīstās, ka līdz ideālam vismaz vēl labi tālu. Tādēļ laipno tēlnieka komplimentu paši architekti vienprātīgi noraidīs.

No sākumā minētās statistikas jau redzējām, ka visumā mūsu architekts savus plānus ne labprāt vēlāda, jo tādi bija tikai apm. pusei no visiem izstādītiem objektiem. Tā tad ar savu telpu iekārtas mākslu viņš vēl i nedomā dižoties. Papētot tuvāk izstādīto plānu materiālu, varējām pārliecīnāties, ka mūsu architekts še sevi tiešām pareizi novērtējis. Lielajā daļā iekārta un pati pieejā šis iekārtas darbam liek mums vēlēties daudz ko labāku. Katrā ziņā mums reiz būs jānāk pie tās skaidrās atziņas, ka ikvienna telpa, liela vai maza, tomēr ir telpa, autonoma vienība ar savu telpisko uzdevumu un noteiktu tieksmi pēc brīvības un saskaņas ar citām telpām. Izstādē redzējām, ka daudzos gadījumos šī vienkāršā atziņa nav tikusi respektēta vai tikusi pavisam piemirsta. Tādēļ bieži vien architekts telpas nevis sakārto, sakomponē, bet vienkārši saspiež pielietojot tīri fizisku spēku. No tā, protams, visvairāk cieš mazās telpas. Tā kādā īres namā atejas iespiestas kāpņu telpas izvirzījuma niecīgā stūrītī. Bet tākā stūrītīs tomēr par niecīgu, tad nepieciešami bija ielauzt kāpņu telpas masīvo sienu. Citā vietā kāda maza telpa kā korkis iespiesta divu blakus stāvošu telpu sienā, tā tīri varmācīgi okupējot daļu no abām šīm telpām. Citā plānā kāda siena traucē vēlamu ieeju no koridora istabā. Ko darit? Vienkārši pabīda traucējošo sienu šķībi. Protams, vēlamais mērķis tiek sasniegts, bet telpas sakroploitas.

Maz tiek domāts arī par telpu samēriem, veidu un saskauju. Bieži vien istaba daudz neatšķiras no koridora, jo par daudz izstiepta, citā traucē kāds izvirzīts stūris, cita izliekta S un citos veidos. Nav retums, ka, piem., vannas istabā atvērot durvis, jāuzgrūžas virsū vannai vai ūdenssildāmai krāsnij, kādā asā stūrī ieliktas durvis uz divām telpām, kur sadursme durvju vēršanā pilnīgi neizbēgama. Atsevišķos gadījumos šī telpu mūzika skan tik nepievilcīgi, ka žēl tā cilvēka, kas viņu būs spiests klausīties, resp. šais telpas dzīvot.

Raugoties plānā, kur tiek daudz iekšēju spriegumu, nenoslēgtu asumu, telpu nesamēribu, un bezformību pārņem instinktīvs nemiers. Liekas, tādēļ plāns, izvests dzīvē, pie mazākās iekārtas.

J. Kuga

spriegumiem var eksplodēt kā slikti nolieti keta ritenis.

Daži dzīvokļu plāni tik komplikēti, ka vienas otras telpas atrašanai tiešām vajadzētu gidi, jo bez tā ilgāka maldišanās neizbēgama. Bija arī tāds plāns, kur kārtēja satiksme starp ārpasauli un dzīvokli notiek caur virtuvi. Citā vietā labi izdomāts plāns, tikai par daudz telpu griebēts ielikt mazā kermenī. Tas drīzāk atgādina bišu šūnas nekā dzīvjamās telpas. Bija arī ekstrāvagances. Izdevusies ekstrāvagance ir jauka lieta, kas ienes izstādē tikamu pārmaiņu, dzīvību, domu sprēgājumu. Ekstrāvagances būtība pastāv pārdroša, bet skaidra ceļa uzrādišanā, lai sasniegtu vērtīgu mērķi. Ja nu šis mērķis nav ne vērtīgs, ne pamatotrs, ne arī celš skaidrs, tad iznāk ekstrāvagances karikatūra — samots būvkermenīs, haotisks plāns.

Ari konstrukcija pieder pie architektūras pamatproblēmām, bet no tās šai izstādē maz kas bija redzams. Bieži vien konstruktīvie jautājumi sēz dziļi svarīgu architektūras dailes problēmu pamatos, kas nav atrisināmi bez pirmo atrisināšanas. Bet tālū mēs vēl neesam.

Tagad pametisim skatu atpakaļ un paraudzīsim, kā tad mūsu architekts pilda tos svarīgos principus, kurus izstādes rikotāji nosprauduši savā programmā (katalogā). No augstāk teiktā izriet, ka šobrīd viņš savu darbu par mākslu atzīst pa lielākajām tīri teorētiski. Praktiskā darbā šī atziņa bieži vien aizmirstas. Taču mūsdienu sabiedrības galvenās prasības pēc vienkāršības, ērtībām, saules, gaisa un praktiskuma arī no

mūsu architekta tiek cītīgi pildīta. Bet augstākās atziņas par architektūru kā absolūtu mākslu (līdzīgi tīrai mūzikai), kā veidu, ķermēju un telpu lielu dzeju vēl priekšā. Un kad mēs to būsim apjautuši, tad sāksies mūsu architektūras ziedu laikmets. Tad mēs arī vairs nerēdzēsim tādu liela vēriena architektoniskas kompozīcijas materiālu neizstrādātā veidā, kādā patlaban reprezentējas mūsu cukurfabriku kompleksi, spēkstacijas u. t. t.

Tālāk minētos principos par loti svarīgu uzskatāms punkts par architekta suverēnām tiesībām architektūras veidošanā. Prakse ir noskaidrojusi, ka šī atziņa par tādu tiesību nepieciešamību šobrīd vēl ir tīri teorētiska un pietiekoši dzīva vai vienīgi pie labākās un piedzīvojušākās daļas no mūsu vecās paaudzes architektiem. Tas jo spilgti noskaidrojās kādā architektu sanāksmē, kur šīs jautājums tika pārrunāts. Ipaši gleznotās ar architektiem negrib rēkināties būves izdalīšanas darbā. Tas vienīm jo viegli iespējams tādēļ, ka pēdējais savu pienākumu un tiesības nereti neapzinās un arvien labprātīgi no savām pozīcijām atkāpjās. Protams, šādām architekta un gleznotāja attiecībām ir arī objektīvs psicholoģisks pamats, jo glezniecība starp mūsu tēlojošām mākslām ir visattīstītākā un attīstības ziņā valdošā. Šīs glezniecības augsti attīstītās līmenis ir stipri ieteikmējis architektus un uzlicis tiem glezniecīkas brilles. Tādēļ, ka redzējām, architektu pīeja savai mākslai tik glezniecīska. Taču mums jāapzinās, ka šāds stāvoklis ir nenormāls, bet to labot var vienīgi

architektoniskās domas un darbības stiprināšana un architektu pozīciju apzinīga aizstāvēšana.

Zīmīgi, ka minētā sanāksmē arī no jauno architektu pusēs bija sparīgi līdzrunātāji, tak nevis šīs pareizās architekta domas aizstāvēšanai, bet gan noliegšanai. Vai tas nav zīmīgs mājiens mūsu jauno architektu audzinātājiem par to, kurp ved vienpusīgā tīri techniskā priekšmeta audzināšanas sistēma? Idejiska audzināšana architektūras mākslas būtības un radišanas procesa pareizā izpratnē nepieciešama.

Bet kas nav noskaidrojies uz skolas sola, to noskaidros pati dzīve. Unte architektūras darba laukā vērojama rosiņa ar kāpošo tendenci. Tas līdzīnās plašam līdumam, kur tiek strādāts ar lielu skubu, kur darbu dara gan aicināti, gan neaicināti darītāji, jo pats līduma saimnieks vēl nav iemānījis savus darbiniekus šķirot pēc noderibas. Visas zīmes tomēr rāda, ka tāda šķirošana visā drīzumā tomēr notiks. Bet šā līduma īstiem darbiniekim arī pašiem jāmainās uz augšu. Ka tas tiešām tā arī notiek, par to mēs izstādē varējām gūt paliekamu pārliecību. Daudz praktisku atziņu jau noskaidrojies un tās sekmiņi tiek pielietotas dzīvē. Nav šaubu, ka šīm praktiskajām atziņām sekos augstākās mākslinieciskās, kas arī gūs savu piepildījumu reālos darbos. Un tas notiks tad, kad šīs atziņas, kas tagad burbuļo kā individuāli avotinī katrs par sevi, gūs kādu vadību kopēju plūdumu un apvienos visus architektus kopējam darbam ceļā uz latviscas architektūras sauļes apmirdzētiem kalngaliem.

J. Koorts

Igaunu zemnieks.

«MĀKSLAS CIENĪTĀJI».

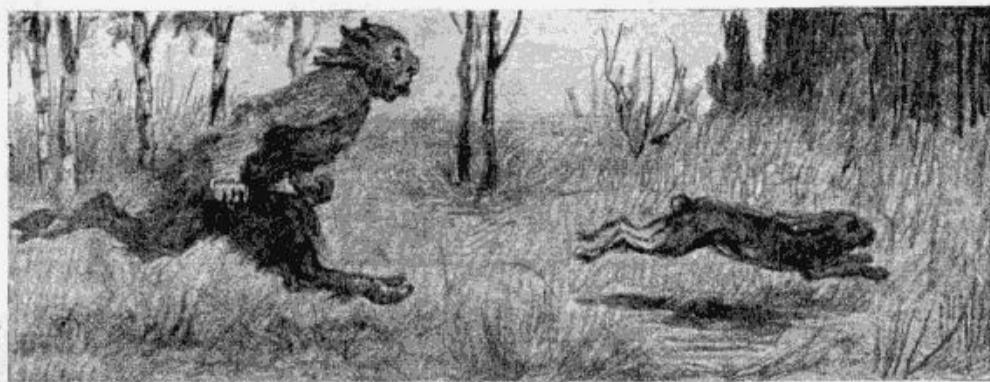
«Lolitas brīnumputna» 4. aina; Alja mai-gā melodiskā ārija atlīgo no skatuvēs, un zālē tāds klusums, it kā visi klausītāji du-sētu tai pašā burvju snaudā kā Lolita un viņas draudzenes. Vēl nav izdzisusi dziesmas pēdējā skana, kad zāles dažādos stūros atskan plaukšķināšana — un vienā acumirkli kā ar rupju kājas spērienu saraustītie nerēzamie pavedieni, kas bija saistījusi skatuvi ar klausītājiem, vienā acumirkli pārtraukta spēles gaita un izdzēsts viss tē-lojuma burvigums.

Ja šie plaukšķinātāji šādā veidā domāja parādīt savu mākslas izpratnē un izcelt sevi kā lielus mākslas pazīnējus — tad viņi to dārija veltīgi, jo tumsā neviens viņus nepazīna. Ja tas bija domāts aktieru cilddāršanai, tad jāsaka, ka arī tiem šāds rupjš spēles pārtraukums ir tikpat liels traucējums kā kaut kurš cits mežonīgs troksnis zālē izrādes laikā.

Tas tika viens piemērs, bet šādi sajūmas izteiksmes veidi cēlienu vidū vai ari to beigās, kad reizēm, vēl pāris minūtes ar aplausiem veltīgi sacensās orkestris, šādi sajūmas izteiksmes veidi gan neliecina par publikas intelīgenci un mākslas izpratni.

Tie ir saprotami pēc skanīgā maršiem, jūsmīgām cījām dziesmām un cītem trokšņainiem un pārplūstošā spēka pilniem ska-tiem, kas ar savu sparu rada skatītājos līdzīgas jūtu izpausmes, bet drāmatisku vai līrisku tēlojuvu pārtraukt ar trokšņainu plaukšķināšanu liecīna, saudzīgi sakot, par kultūras trūkumu. Ja šādi cilvēki paši nespēj dzīvot līdzīgi skatuvēs tēlojuvām, lai tie nemaz ne nāk operā un teātri vai vismaz netraucētās.

A. Dreimanis.

A. Alksnis.

Skriešanās.

Olga Taube.

Mazas piezīmes par Jāni Ezeriņu.

Ziemassvētkos pirms desmit gadiem mira dzejnieks Ezeriņš — viens no mūsu visipatnākiem un labākiem novelistiem. Viņš aizgāja, atstājis mums nelielus, rasoti svaigu dzeju krājumiņu «Krāšņatas» (1925), divas vājas stāstu un pasaku grāmatības, romantiski skaisto novelu grāmatu «Majestātes kazarmēs» (1922.) un savu daudzināto, apskausto, apbrīnoto un godalgoto «Leijerkasti» (I. 1924., II. 1925.) — «noveles īsam laikam». Ezeriņa radišanas laiks biji loti iss — pēdējie 5 gadi (1919.—1924.), pēc tam, kad viņš bija atstājis latviešu rakstnieka tradicionālo amatu — tautskolotāja darbu. Nemierīgā trauksmē Ezeriņš steidzās rakstīt — lai atdotu pasaulei atpakaļ kā gatavu mākslas darbu to — ko viņš no tās sapēma. Dzejnieks mira jauns, tikai 33 gadu vecs un tāpēc jo vairāk žēl tā nerakstītā, kas mira ar viņu.

1934. gada ziemassvētkos iznāca 1. Ezeriņa kopoto rakstu sējums, kur savāktas dzejas, daļa tulkojumu, un Valdesa rakstītajā biografijā doti vairāki vēstuļu citāti. Nesen parādījās arī Z. Maurīnas «Eseju krājums», kurā Ezeriņam veltīta studija «Dieviņa velnīšs». Vairāki nelieli raksti par Ezeriņu atrodami periodikā.

Īsi Ezeriņu var raksturot kā vieglprātīgu spēlmani, kas mūžīgi klejo apkārt ar savu dziesmu un nekad nezūdošo smīnu par pasauli, par viņas lieliem un maziem priekiem un lielām un mazām bēdām. Tas rāda išu, koncentrētu noveles fabulu, lakaniku stāstijumu, sargāšanos no katru lieku vārdu, ko sevišķi labi var redzēt apstrādājumā otrajam izdevumam. Dzīlus pārdzīvojumus Ezeriņš prot izteikt dialogā, ko saistā divi vārdi, vai pat klusēšanā. Viņš nekad negrimst psicholoģiskās analīzes vai filozofiskā prātojumā; viņš pieņem esošo, dzīvi, notikumus bez jautājuma par to cēlonību vai mērķiem un bieži gluži neparastus notikumus izstāsta tik vienkārši kā visikdienišķīgāko parādību.

Raksturīgais Ezeriņa stāstā, viņa notikumu uztvērē ir viņa daudzās perspektīves. Ezeriņš apiet apkārt savai noveles vielai, notikumam kā kaut kam materiāli noslēgtam un koncentriskam nevis laikā, bet telpā esošam. Skatoties no vienas puses, viņš saskata tajā daudz ko sīki smieklīgu, bet no otras puses skatoties paveras kaut kas dzīļi no piets, pat tragisks. Novelē «Divi un divi» Ezeriņš stāsta mazu, nericīgu provinces anekdoti. Četru cilvēku jūtas krustojas mazliet nelaimīgi — tā ka galā divi ir laimīgi, bet divi nāvaimīgi. Ezeriņš visu laiku stāsta ar smīnu, bet kaut kur starp rindām, tikko jaušami viņš paver līdz traģikai dzīļo cilvēka videntību. Bet to Ezeriņš neizsaka vārdos, viņš nekad neatzīsies, ka kaut kas, sāp, ka ir grūti, ka kaut kā trūkst. Valdess to sauc par «tipiski ezeriņisko» smīnu, kas bieži ir melancholisks, bieži sarkastisks, tas slēpj dvēseli, kad to pārņem prieka vai sāpju smeldze (Kopoti raksti, I. 35. 38.).

Sis smīns Ezeriņa darbos nepārvēras ne rūgtumā, ne ironijā — jo vajaga tikai skatīties no īsta attāluma, lai nekas neliktos ne pārāk liels, ne pārāk niecīgs. Ezeriņš pats to formulē kādā novelē šādi: «Krāsotājs Zvanups, strādādams vislie-

lākos augstumos, bija iemācījies skaitīties uz visu perspektīvē, kas atsvēra gandrīz filozofisko izglītību. Samēri un attiecības atguva īsto vērtību, un nekad vairs Zvanups neteica «nieks» — jo nieks ir nieks, bet ari nav nieks.» (Tornis.)

Runājot par Ezeriņa valodu jāatzīmē viņa svaigie provinciālismi un, senvārdi (vairāk gan tie parādās dzejā), piem.: gulgot, largot, jaule, bīš, zvalš, vaļš u. t. t.

Valoda vispār skaidra un vienkārša kā jau stāstītājam. Būdams ārkārtīgi lakanisks liriskās vietās, Ezeriņš vajadzīgo izjūtu rada arī tām iku teikumā. Lai gan, stāsta valoda liekās tik vienkārša, tā slēpi sevi smalku slīpējumu, teikuma daļu noteiktu ritmisku sakarību, atkārtojumu, kāpinājumu, kas dažās vietās iegūst pareizu metrisku formu.

Rīts izaug cieši kopā ar izteiktās domas kāpinājumu, pauzēm un aprāvumiem un nekur neliel domāt par sevi kā pārmāksligi vadītu stila līdzekli. Krāsaina un ipatnēja ir Ezeriņa metaforiskā izteiksme, se-

višķi vija, salīdzinājumi — piem., «Tumšā telpa likās kā kāda pasaikaina vilka rīkle, kas lēni vejas kopā — un viņa gulta kā ciets dzerokšņa zobs», (Cilvēks mārkā); «Plitnīcas līdzinājās viena otrai kā desmit atbalsis no sen miruša nezvēra rēciena» (Rožainais ēzelis); «Zupa kūp uz galda kā Lubānas ezers vakara miglā — un mazas blodiņas apkārt kā laivas airotām karotēm» (Joču pirts); u. t. t.

Ārpus tā, ko var fiksēt kā noteiktas mākslinieciskas formas pazīmes, ir kāda immanenta, neformulējama rakstnieka ipatnība — «tipiski ezeriņiskais». Tas ir viņa svaigums, viņa nemiers, vienmēr jaunu stāvoklu un sajūtu meklēšana, sargāšanās kaut kur apstāties, kaut kur atkārtojumi, pie kaut kā pierast — tas, ko Ezeriņš pats lūdzas kādā mazā dzejā: «Kungs, nelauj man pierast pie prieka. Un nelauj man pierast pie sāpēm; Lai tā kā meži vējos Man dzīve šalkotu slāpēm.» Šī nemiera dēļ Ezeriņa darbi liekas vienmēr tik jauni un tie nekad neapnīk.

Priv. doc. A. Zāmelis.

Piemineklis latvju sievietei.

Ceturtdien ūniversitātes aulā medicīnas fakultātes anatomijas institūta asistente Lucija Jerum-Krustīpa sekmīgi aizstāvēja savu disertācijas darbu par tematu «Latviete no antropoloģiskā viedokļa», kā otra sieviete-ārste iegūdama mūsu ūniversitātes medicīnas doktora grādu.

Iesniegtajam darbam ir plašāka nozīme nekā doktora darbam vien. Cerams, ka radīsies materiāls atbalsts šī plašā un pamatīgā darba iepiešanai nesaīsinātā veidā līdz ar visiem mērojumu prokoliem, daudzajām tabulām un fotografiskiem attēliem, lai šis «piemineklis latviešu sievietei», kā to nosauca kāds no doktorandes oponentiem, kļūtu pieejams arī plašākām aprindām.

Nevar noliegt, ka mums diezgan labi attīstīta interese par mūsu vēsturi un aizvēsturi, etnogrāfiju un folkloru, izdotas pat monografijas par atsevišķiem apgabaliem. Tikai mūsu zināšanas par mums pašiem, par to, ko esam tieši ar «asiniņi» mantojuši no saviem senčiem, ir vēl ļoti bēdigas. Tāpēc jo sevišķi iepriecinoši, ka tas darbs, ko mūsu ūniversitātē ievadījis prof. Gastons Bakmanis (tagad profesors Uppsala, Zviedrijā), dzenot pirmās dzīlākās vagas latviešu antropoloģijā, nav

pamests.

Jeruma kundzes pētījumi, kas izdarīti prof. Jēkaba Prīmāpā vadībā, balstās uz liela materiāla: pētītas un mērotas taisni 1000 sievietes, kuru senči vismaz 2 paaudzes atpakaļ visi bijuši latvieši. Apstrādāts lieļaks skaits īpašību, kā: ķermēja gaumis, galvas kausa forma, matu krāsa, uzacis, acu krāsa, krūšu forma u. c. Darbā apskatīts arī rašu jautājums. Grupējot pa apgabaliem latviešu sievietes antropoloģiskās īpašības, iegūtas tādas ainas, kas visumā labi saskan ar prof. Bakmanī datiem, kas iegūti pētot latviešu vīriešus. Tā piemēram, tāpat kā tumšmatainākie un garākā auguma vīrieši ir vairāk ap Liepāju, tāpat tas ir ar sievieti.

Strīdīgā seno kuršu jautājuma noskaidrošanai jaunus labus atbalsta punktus varētu dot asinsgrupu pētījumi dienvidrietumu Kurzemē. Diemžēl šādi pētījumi nav vēl izdarīti. Vispār latviešu antropoloģijā vēl plašs darba lauks. Ar antropoloģiskiem pētījumiem būtu jāpāstēdzās, kamēr Latvijas atsevišķie novadi, laudīm sajaucoties, nav vēl pārāk daudz zaudējuši no savām ipatnībām. Cerams, ka tagadējos apstāklos rasiņi līdzekļi šāda veida darbu sekmēšanai. «B. Z.»

Prof. Dr. h. c.

Profesors Dr. h. c. A. Kajanders L. ūniversitātes aulā 17. I. runāja par mežkopības jautājumiem, un pieskārās vairākiem zinātnieka darba jautājumiem, no kuriem zemāk daži minēti.

Katra zinātnē meklē patiesību pakāpeniski tuvojoties tai ar pētījumiem, virknējot atzinumus sistēmās. Zinātniska pētīšana dažās nozarēs prasa ļoti lietus līdzekļus — piemēram, lai mināmas techniskās zinātnes un fizika — tādēļ lielas priekšrocības šīs nozarēs ir lielu, bagātu nāciju zinātniekiem. Bet ari mazu nāciju zinātniekiem darba pietiek, it sevišķi, ja viņi piegriežas nācijas interesēm tuvāk stāvošām problēmām, kam iešķējams ziedot vairāk līdzekļu. Tādā

A. Kajanders.

kārtā arī pēc savas būtības pārnācīnālā zinātnē var gūt nācionalu interesu un atbalstu.

Zinātnes mēdz šķirt praktiskās un nepraktiskās, pēdējās nosaucot par «tīrām». Principā šīs grupas neatšķiras viena no otras, jo katrā zinātnē meklē patiesību, un visas zinātnes jāvērtē vienādi augsti, jo tas apstākls, ka kādi atzinumi nav tieši pielietojami, nemazina tā zinātnisko vērtību. Atšķirība starp minētām zinātnēm grupām tomēr pastāv, proti tan, ka praktisko zinātnēm slēdzieniem, likumiem un metodēm jāatbilst vairākām papildu prasībām, no kuriem svarīgākās ir noteikta drošība, iespēja realizēt kaut ar grūtībām, kuriem pakāpeniski jāmazinās: pētī-

A. Dreimanis.

PIE KAMINA.

Kamina slaidajā nišā kvēl sarkanu rubīnu kaudze; Pāri tai liesmas dej sikas kā zeltainu magogu ziedi... — Ziedi, kur mirdzošas krāsas iznirstot mījas un jaucas, Mirkli tie uzplaukst un noviſt... un aizlido dzirkstelū spieti.

Tumšajās akmeņu puķes, ievitas kamīna lokos, Tvīkdamas uguļu sveleme, mostas no stingruma snaudas. — Purpurā iekvēlo puķes un paveras ziedlapu krokas — Blāvi sarkst kamīnu velvēs kā rožziedē vājāgā skautas.

Ietvertas atspulgā sārtā, gar sienām trīcēnas tumšbrūnās. — Enas bez veida, bez kontūrām asām — kā atmigu tēli; Siltuma dvēsma no kamīna atplūst tik malga kā dūnas... Klusums... un miers: domas gurdas kā vasaras vakarā vēlā.

jumi cik var ātri jānovē lidz galam, lai slēdzienu cik var ātrāk varētu izmantot saimnieciski. No nācionalā viedokļa tām zinātnēm, kas nevar būt nenācionalas, līdzās nostājās tās zinātnes, kas pēc būtības ir pārnācīnālās, bet ar studiju objektu izvēli kļūst par nācionalām.

Zinātnieka darbībai jābūt brīvai, ārēju interešu neietekmētai, jo no tā cieš patiesība; šīi ziņā praktiskās zinātnes visvieglāk apdraudamas, kaut arī reti apdraudētas. Svarīga zinātnieku darba virziena izvēle, tā iespējama no dažādiem viedokļiem, piemēram, no nācionalām interesēm, līdzekļu iegūšanas iespējas, zinātniska svarīguma. Zinātnieks nevar palikt bez sadarbības ar citiem zinātniekiem, bet savs ceļš viņam bieži jāstaigā vienam. Nereti kādus zinātnes ieguvumus pilnīgi novērtē tikai daudz vēlāk. Patīkami katram, ka viņa darbu atzīst, bet šeit bieži rodas grūtības, kam dažreiz pat tauktisku simpatiju iezīmes. Mazas nācijas, sevišķi jauniem zinātniekiem bieži grūti iekarot lielo tautu, sevišķi vecāko zinātnieku ievēribu un atzinumu, bet tas nedrīkst ietekmēt darba prieku un drosmi, jāvien pētīšanas metodes un ceļš pārbaudīti.

Svarīga jaunās zinātnieku rezerves sagatavošana, kur vadība pienākas vecākiem zinātniekiem. Šeit iespējamas dažas klūdas, proti, jauno pētnieku var vadīt par maz, tā apgrūtināt viņa attīstību; bet var arī vadīt par daudz, tā nomācot viņa individuālītāti. Jauno zinātnieku sagatavošanai vajadzīgs laiks, un tā jāveic sistēmatiski, jō tas ir nopietns uzdevums.

DOMA MŪZEJSATVĒRTS SVĒTDIENĀS
NO 11—2**Adolfs Zvirbulss,**

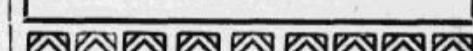
R I G Ā

Mākslas fotografija,

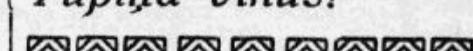
agr. f-ma Hebenspergers & Ko.

Elizabetes ielā № 49

Tālr. 27378 un 33086

**Lietojiet
Tupiņa vīnus!**

RIJDOLFS BALODIS
• FOTO STUDIO

Rīga, Baznīcas ielā № 2,
Elizabetes ielas stūlī, tālr. 30242.

Turpat „FOTOM” atsevišķais kabinets
kupī katrs pats sevi var uzņemt.

UNIVERSITĀTES ZINĀS.

Lauksaimniecības fak. Doc. A. Lepiks lauksaimniecības mašīnās un matemātikā pārbaudis katru pirmdienu, plkst. 17. Pie rakstīties divi dienas iepriekš mašīnu kabinētā.

Filoloģijas un zoologijas fak. Prof. L. Arbuzovs šīni semestri eksāminēs mājas katru dienu no plkst. 12—13.

Tautsaimniecības un tiesību zinātņu fak. Doc. E. Balodis šai semestri lasīs krāj-aizdevu sabiedrību, savstarpējo uguns-apdrošināšanas biedrību un piensaimniecības sabiedrību darbvedību un grāmatvedību.

Doc. K. Purīns pārbaudis finanču zinātnē aprīla beigās.

Teoloģijas fak. Doc. J. Rezevskis lasīs katolisko vēstuļu eksēgēri otrdienu no plkst. 11—13. un ceturtdienu no 16—19, 8. klausitāvā, seminārs par evangeliju Jauņajā derībā pirmdienu no plkst. 18—20, 8. klausitāvā.

Stipendijas šīni semestri studenti var saņemt katru mēnesi no 4. līdz 12. datumam.

Lekciju naudu 1934./1935. gada pavasara

semestri var nomaksāt līdz 1935. gada 3. februārim.

Filoloģijas fakultāte. Lekt. J. Lezdiņš uzaicīna klausītājus, kas nevar apmeklēt grieķu valodas I. kurss, ierasties uz kollokviju 2. februāri 8th, 40. auditorijā.

Doc. M. Žonvāls līdz turpmākam zipojumam lekcijas nelasis.

JAUNAS MEDICINAS DOKTORES.

Pag. gada 20. decembri ārste Anna Bormane sekmīgi aizstāvēja disertāciju medicīnas doktora grada iegūšanai. Ārste Anna Bormane ir pirmā sieviete, kas Latvija ieguvusi medicīnas doktora gradu.

Sā gada 24. janvāri viņai sekota med. fakultātes asistente, ārste Lūcia Krasnitsa-Jeruma, sekmīgi aizstāvot disertāciju medicīnas doktora grada iegūšanai par tematu «Latviete no antropoloģiskā viedokļa». Šis ir pagaidām vienīgais plašakais zinātniskais darbs par latvieši šai virzienā.

JAUNI ZINĀTNIEKI.

1935. g. 15. janvāri nolasīja savas iestāju lekcijas veterīnāmedicīnas fakultātes pr. doc. P. Ozoliņš par tematu Mājkustonu

galvas muskuļi, levator haso-labialis un mālaris un M. Salminga-Skudina par tematu zivju žaunu parazītārās slimības.

MIRIS GUSTAVS LANSONS.

Francija nesen atpakaļ zaudējusi ievērojamāko savas literātūras vēsturnieku — Gustavu Lansonu. Nebūs neviens akadēmiski izglītota cilvēka, kas, apmeklējot Francijas universitātes, nebūs dzirdējis ūsis autoritātes vārdu, nebūs lasījis viņa darbus. Viņa ievērojamākais darbs: «Franču lite-

rātūras vēsture» — vispilnīgākā tamlidzīga rakstura, grāmata pasaulē. Sākot ar 1894. gadu Lansons bija Sorbonnas professors, pēc tam — Collège de France. Jaunā Lansons kādu laiku bijis par audzinātāju Krīevijas troumantiniekam un vēlākajam caram Nokolajam II.

Atrib. redaktors: Roberts Spodris. Kollēģijas priekšēde Elza Galle.

Izdevējs:
L. U. studentu vienotu Vienkopa.

Studentu dziesmas

Dziesmu krājums ar meldījām.

Sakop. stud. theol. MARGERS ZARINŠ. ilustr. stud. arch. ANSIS BERZINŠ.
Satrā: 1) Priekšvārds; 2) Dievs, svēti Latviju! Mēs gribam būt kungi mūsu dzimtajā zemē; De brevitate vitae; 3) Patriotiskās dziesmas; 4) Oficiālās dziesmas; 5) Studentu romantika; 6) Vēsturiskās studentu dziesmas; 7) Latviskās studentu dziesmas; 8) Ugunsķura dziesmas; 9) Humors; 10) Studenšu dziesmas; 11) Tautas dziesmas. Kopskaitā 121 dziesma.

Sāds izdevums latviešu valodā ir pirmais; līdz šim meldījas vajadzēja meklēt attiecīgos vācu krājumos, bet tekstus vietējos izdevumos, kuros gan velti meklēt pēc akadēmiskā gara. Ar šo izdevumu gribēts minētos trūkumus novērst un dot mūsu akadēmiskajai saimei stiliski noskapotu, mūzikāli saturīgu dziesmu krājumu. Šīm krājumam arī cittautei literātūrā nebūs lidzīnieku, jo studentu dziesmām pievienoti arī klavieri pavadijumi un dažas dziesmas harmonizētas vīru korīm. Maksā Ls 2.50.

Grāmatu apgādniecībā **A. GULBIS**
Rīgā, Kr. Barona ielā 14. Pasta tek. rēķ. 131.

Ziemeļu Banka

Akc. Sab-ba
(Nordische Bank, A.-G.)

L. Smilšu ielā 11/13
(Gr. Sandstrasse 11/12)

TELEFONI:

Valde 23195; Dir. rik. 23508
Darbvedība un tālsar. 23197
Ārzemju un preču nod. 33289
Vekseli un inkasso 23198

Drēbju krāsu fabrika

„STAR“

C. Dvelaitzkys,

Rīgā, Raiņa bulvāri № 23

Tālruni: 21646 un 21745

Elektromotori
Transformātori
Spēka un apgaismošanas
iekārtas
Elektriskie aparāti

AEG

Elektrības akciju sab.

Rīgā, Pils ielā 23.
Tālruni: 2-1-0-5-8,
2-1-0-5-9, 2-2-3-5-8

Alfreds Trijetcs

Koktirdzniecība un rūpniecība
Kantoris Rīgā, Palasta ielā Nr. 3. Tālrunis 29186.

Piedāvā pirmā labuma visus būvēm vajadzīgos koka materiālus un visāda veida sausu malku.

Mater. noliktava Eksportostā, tāl. 30861. Zāģētava Lopkautuves ielā, tālrunis 94443. Malkas noliktava Preču stacijā, tālrunis 29336.

Lyon

Rīgā, Vaļņu ielā 28. Tāl. 34318.

Modes žurnāli, piegrieztīnes

La studianta yunaro esezi salutat al
Nova Yaro da

JĀNIS ROZE,
lektors.

Manufaktūras preču
lieltirgotava

Jānis Vanags

Maiznīca
P. Biernis

Ādu fabrika
„ASTRA“
S. JOFFE,
Rīgā, Stabu ielā 89.

Speciāls cepuru veikals

Z. ASS

Rīgā, Audēju ielā 9. Tāl. 23425.
Dib. 1898. g.

Speciāls cepuru veikals
Fr. Lasmanā
sēku tirgotava
Rīgā, Brīvības bulv. Nr. 1.

Mežu Akc. Sab.

Emolip-Rīgā

Noliktavas ielā 3.
Tāl. 21122, 23531, 21851.

Logu stiklu fabrika.

Kaļķu ielā 10

(«A. T.» namā, 1 trepi)

Sludinas tagad visi, tāpēc daudz ne-negribam teikt...

tikai to,

ka jau 16 gadus nav bijusi Rīgā lepnīka balle, kur nespīdētu pāri citām mūsu taisītās frakas.

tikai to,

ka jau 16 gadus nav Rīgā redzēts studentu gājiens, kur patikami neizceltos apģērbos mūsu darbs.

tikai to,

ka jau 16 gadus nav Rīgā bankas, kur darbinieku labākie uzvalki nerestu mūsu firmu un.

Nepieciešami teikt, ka esam pazemi-

nājuši cenas un atrodamies

Kaļķu ielā 10

(«A. T.» namā, 1 trepi). Tāl. 22485.

J. Lukševics un M. Sprūde

A-S. J. TAUBE

Rīgā, L. Smilšu ielā Nr. 34.

Tāl. 22944.

Pirmā lab. DZENSIKSNAIS, ādas, balata un kamieļvīnas. Gatera un rīku zāgi, pumpuri manšetes, koka dzenripas, smirķēripas un dažadas blīves mašinām.

Sporta apavu rūpniecība
J. ZĀMUELS

Rīgā, Rēveles ielā 52. Tāl. 93868.
Nod.: Kr. Barona ielā 66/68, t. 95357.

Visāda veida sporta apavi.